

Людміла Грыгарук 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

СЯРГЕЙ МАРТЫНЮК 4

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 46 (2531) Год XLIX

Беласток, 14 лістапада 2004 г.

Цана 2,00 зл.

На конкурс паступілі 24 працы, у тым ліку 6 ад дзяцей падставовых школ і гімназій і 18 ад ліцэістаў і дарослых. Працы ацаніла журы, якое састаўлялі вядомыя паэты Надзея Артымовіч і Ежы Плютовіч ды літаратуразнавец Янка Трацяк...

Павінна быць мэта

Агульнапольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы арганізуецца Беларускамі саюзам і рэдакцыяй „Нівы” ўжо дзесяць гадоў. Мэта яго застаецца нязменнай: стварыць аўтарам, якія карыстаюцца беларускай мовай, шанц паказаць свае літаратурныя напрацоўкі шырэшаму колу чытачоў, аддаць іх на суд прафесійным літаратарам і літаратуразнаўцам. За гэты час у конкурсе прынялі ўдзел пад дзве сотні чалавек, а некаторыя з іх папоўнілі ўжо рады членаў Літаб’яднання „Белавежа” і друкуюцца ў „Тэрмапілах”.

Сёлета на конкурс паступілі 24 працы, у тым ліку 6 ад дзяцей падставовых школ і гімназій і 18 ад ліцэістаў і дарослых. Працы ацаніла журы, якое састаўлялі вядомыя паэты Надзея Артымовіч і Ежы Плютовіч ды літаратуразнавец Янка Трацяк — навуковы супрацоўнік Гродзенскага ўніверсітэта.

Падводзячы вынікі журы звярнула ўвагу на адносна высокі ўзровень праявітых твораў, дзякуючы чаму ў гэтым годзе можна было прызначыць першыя месцы (у мінулым годзе вылучаліся лепшыя творы).

За апаваданні конкурсная камісія першыя месцы прысвоіла: **Наталлі Кандрацюк-Свярубскай** („Як каваль і тры рыцаркі выратавалі вёсачку!”), **Радаславу Маціевічу** („Аб дзвюх мышках, якія елі Месяц, думаючы, што гэта — сыр”, „Аб мілым коціку, які пайшоў у сталожку з’есці суп”) і **Віталю Воранаву** („Сьцены”). Журы зрабіла адно вылучэнне двух твораў **Анатолія Маўчуна** — верш „Дзяўчынка і сонейка” і паэзія прозай „Надзея?”. Журы звярнула ўвагу на **Вольгу Анацік**, **Мікалая Лук’янюка**, **Марыю Магнаховіч**, **Мікалая Панфілока** і **Анну Яканюк** як на сталых і верных традыцыям народнай паэзіі аўтараў і пастаянным удзельніках конкурсу.

Падсумаванне конкурсу адбылося 6 лістапада г.г. у Беластоку. У час сустрэчы пераможцы атрымалі ўзнагароды, а астатнія ўдзельнікі — кніжныя і фанграфічныя сувеніры. Сустрэча стала таксама нагодай для размовы аб творчасці на прыкладзе конкурсных прац. Сябра журы д-р Янка Трацяк адзначыў, што творы бываюць свядомыя і несвядомыя. Калі чалавек піша толькі з нагоды, напрыклад, конкурсу — тады

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Удзельніцы конкурсу Паўліна Нічыпарук і Ева Бенедычук

твор будзе несвядомы або маласвядомы. Для пісання павінна быць мэта, большая чым прыняць удзел у літаратурным конкурсе. Мэта павінна быць вышэйшая і глыбейшая: стаць лаўрэатам, атрымаць узнагароду, удасканалвацца, выдаць зборнік, стаць пісьменнікам, атрымаць Нобелеўскую прэмію, стаць класікам... Калі ёсць такая мэта, тады творы падпарадкоўваюцца гэтай мэце і тады чалавек свядома і падсвядома імкнецца да яе, не ўсведамляючы такой пастаноўкі пытання.

Д-р Янка Трацяк заўважыў, што адметнасць конкурсу заключаецца ў тым, што няма ў ім вялікай істотнай розніцы па тэматыцы твораў, што моладзь і дарослыя пішуць на адны і тыя тэмы. Па творах школьнікаў і гімназістаў відаць, што іх аўтары (Клён і Даніліна) знаходзяцца ў глыбокім пошуку.

Аналізуючы творы ліцэістаў і дарослых удзельнікаў конкурсу, дакладчык у чарговы раз звярнуў увагу на лексічныя недакладнасці, напрыклад, слова „кахаць” часта ўжываецца як сінонім слова „любіць”. Мужчына можа кахаць жанчыну, але любіць можна радзіму, бацькаўшчыну, зямлю, бацьку, маці, сям’ю, дзяцей, жывёл і г.д.

Журы звярнула ўвагу, што творы павінны дасылацца ў больш акуратным афармленні — у машы-

напісным варыянце або разборлівым рукапісе. Іншая адмоўная з’ява — гэта запазычванне або калькаванне з іншых твораў. Добра чытаць іншых аўтараў, бо гэта ўзбагачае фантазію, але калі калькуецца твор і выдаецца за сваё, то гэта становіцца плагіатам. Розніца паміж плагіатам і рэцэпцыяй заключаецца ў тым, калі запазычаны матэрыял выкарыстоўваецца ў зусім іншым кантэксце, калі ён пераасэнсаваны і паказаны з другога боку. Але калі дакладна перадаецца падзея, з’ява гэта ўжо плагіят. На гэты раз адзін з удзельнікаў пераказаў, відаць па памяці, байку Кандрата Крапівы „Сука ў збане”. Гэты матэрыял можна было б выкарыстаць у іншы спосаб, напрыклад, у вобразе чалавека, які ўступіў у нейкую партыю, або дзяржава, якая ўступіла ў саюз і ніяк не могуць выйсці назад. І тады можна было б гаварыць пра пераемнасць традыцыі, — адзначыў д-р Янка Трацяк.

Найбольш дасканалым і лепшым, можна сказаць узорным паэтычным творам з’яўляецца верш „Дзяўчынка і сонейка” Анатолія Маўчуна, у якім аўтар стварыў вобраз на аснове слоў сонейка і Сонечка (Сонечка выступае ў вершы як сонейка). Гэты верш можна ўключыць у хрэстаматыю беларускай дзіцячай літаратуры, таму што такіх твораў у нас няма.

Лепшыя творы ўдзельнікаў конкурсу будуць апублікаваны ў адмысловым дадатку да „Нівы”.

Віталь ЛУБА

БНФ у Польшчы 2

Вінцук Вячорка распавёў Казімежу Уяздоўскаму пра сітуацыю ў Беларусі, а таксама выказаў занепакоенасць сітуацыяй з газетай „Ніва” і беларускімі школамі на Беластоцчыне. Партыя БНФ мяркуе таксама, што добрым знакам для Беларусі з боку польскага Сейма было б прыняццё больш спрыяльнага меншасці закону, які б дазваляў двухмоўныя шыльды ў этнічна мясчаных мясцовасцях, падкрэсліў лідэр Народнага фронту...

Свіслацкая рапсодыя 2

Віктар САЗОНАЎ

І падохалі міліцыянеры прысутных. І прасілі „арыштавацца” самым, добраахвотна. І нават шантажавалі, што „павяжуць” усіх, калі не знойдзецца добраахвотнікаў папасці ў мясцовы суд. Ну, а далей усё як звычайна. Затрыманні, пастарунак, тлумачальныя, пратаколы, суд...

Дыялог па-над мяжой 5

Аляксей МАРОЗ

— Падзел на раёны ў Беларусі нагадвае наш падзел на паветы і таму мы рашыліся знаёміць гасцей з арганізацыяй Бельскага павета і дзейнасцю яго структур, — кажа Міхась Андрасюк, старшыня Форуму...

Сустрэча „белавежцаў” 8

Міра ЛУКША

У апошнюю суботу кастрычніка сустрэліся нашы беларускія пісьменнікі, філолагі і запрошаны гасць — старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь Пашкевіч. Калісьці такія семінары, часцейшыя, нагода да сустрэчы, абмену думкамі, новымі творамі, былі таксама своеасаблівай пісьменніцкай школкай перш за ўсё для маладых творцаў...

Беларусы Латвіі 9

Таццяна КАЗАК

У рамках вечарыны адбылася таксама прэзентацыя кнігі „Крывіцкія руны”, што пабачыла свет у выдавецтве „Беларускі кнігазбор”, з удзелам яе ўкладальніка, гасця з Мінска, беларускага паэта і перакладчыка з латышскай мовы, старшыні таварыства „Беларусь-Латвія”, кавалера латвійскага ордэна Трох зорак Сяргея Панізніка. У кнізе сабраны творы і біяграфічныя даныя больш як 20 беларускіх паэтаў і пісьменнікаў, што жылі ў Латвіі на працягу апошніх 80 гадоў...

Беларускія спартсмены 10

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Ужо ў 1994 г. нашыя гімнасткі (склад — В. Гантар, Л. Лук’яненка, В. Перапяліца) сталі чэмпіёнкамі клубнага чэмпіянату свету, а на чэмпіянаце Еўропы сталі другімі...

9 770546 1196000

Сустрэчы БНФ у Польшчы

Беласток, 4 лістапада. Старшыня Партыі БНФ Вінцук Вячорка, кіраўнік міжнароднай камісіі партыі Ігар Лялькой і ганаровы старшыня Саюза палякаў Беларусі Тадэвуш Гавін правялі ў Беластоку шэраг сустрэч. У горад яны прыехалі на запрашэнне дэпутата Еўрапейскага парламента ад Падляшскага ваяводства, рэктара Вышэйшай школы публічнай адміністрацыі праф. Барбары Кудрыцкай. Гэта таксама мэтай прыезду была сустрэча з лідэрамі беларускіх асяродкаў Беларускай і кіраўніцтвам газеты „Ніва”.

Спадары Вячорка, Гавін і Лялькой удзельнічалі ў маршы і пікеце „Салідарныя з Беларуссю”, зладжаных праваабарончай арганізацыяй студэнтаў Вышэйшай школы публічнай адміністрацыі разам з мясцоваю структурай партыі Грамадзянская платформа. Моладзь паставіла каля брамы Генеральнага консульства Беларусі чорную труну з шыльдаю „Дэмакратыя ў Беларусі”, паклала кветкі і свечкі. Акцыя адбывалася пад лозунгам „Аддайце Беларусь беларусам”, удзельнікі выгукалі: „Свабоду для Беларусі — Лукашэнка сысці мусіць!”

Праф. Кудрыцкая правяла круглы стол на тэму „Што можна зрабіць дзеля дэмакратыі ў Беларусі ў Падляшскім ваяводстве”, у якім разам з гасцямі з Беларусі выступілі сусветна вядомы пісьменнік Сакрат Яновіч, галоўны рэдактар „Нівы” і старшыня Беларускага саюза Яўген Вапа, старшыня Беларускага форуму самакіравання Міхась Андрусюк, старшыня Беларускага дэмакратычнага аб’яднання (БДА) Яўген Янчук, дырэктар Комплексу школ з навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы Яўген Сачко, кіраўнік гарадской арганізацыі партыі Грамадзянская платформа Роберт Тышкевіч ды іншыя. Агульнае меркаванне ўдзельнікаў — дэмакратычнай польскай дзяржаве трэба быць паслядоўнаю і максімальна падтрымліваць, а не тармазіць, дзейнасць беларускіх меншасных нацыянальна-культурных арганізацый, школ і газеты „Ніва”, бо менавіта стан беларусаў у Беластоцкай можа служыць аргументам за дэмакратыю ды еўрапейскі выбар у вачыях грамадзян Беларусі. Гэта таксама варты падтрымкі акты салідарнасці з тымі ў Беларусі, хто церпіць за свабоду, стварэнне магчымасцей навучання і абмену.

Вінцук Вячорка асобна сустрэўся з вышэйназванымі лідэрамі беларускай супольнасці Беларускай. Старшыня Народнага фронту пацвердзіў прынцыповую салідарнасць старэйшай дэмакратычнай партыі Беларусі з Праграмнаю радаю „Нівы” і крытычныя стаўленне да фактычна пайторных дэкларацый аб згодзе вучыць дзяцей беларускай мове. Вінцук Вячорка паведаміў пра намер Партыі БНФ яшчэ больш актыўна падмацаць гэтакія пытанне пе-

рад польскімі партыямі і дэпутатамі Сейма ды Еўрапарламента, а таксама выказаў спадзяванне, што небяспека, якая навісла над „Нівай” і школамі, паспрыяе кансалідацыі розных беларускіх асяродкаў Беларускай. Дамоўлена пра абнаўленне міжпартыйнае дамовы паміж БНФ і БДА, для падпісання якой дэлегацыя Партыі БНФ прыедзе ў Беласток у першы тыдзень снежня.

Варшава, 6 лістапада. У польскай сталіцы адбылася прадстаўнічая міжнародная канферэнцыя „Усходняя палітыка перад выпрабаваннем: Выбары ў Беларусі і Украіне”, зладжаная Цэнтрам міжнародных даследаванняў і Фондам Конрада Адэнаўэра. Адным з асноўных дакладчыкаў на тэму „Беларусь пасля выбараў: якія высновы для заходняй палітыкі?” быў старшыня Партыі БНФ Вінцук Вячорка. Ён даў характарыстыку кампаніі „выбары” і „рэферэндуму”, а таксама спыніўся на далейшай дзейнасці „Пяцёркі плюс” дзеля актывізацыі грамадства як стратэгічнай задачы.

У канферэнцыі ўзялі ўдзел каля дзвюх соцень палітыкаў, дыпламатаў і навукоўцаў з краін Еўрасаюза і ЗША. Вінцук Вячорка ацаніў канферэнцыю як насычаную сур’ёзнымі думкамі, а таксама зазначыў: „Цешыцца, што з прыходам цэнтральнаеўрапейскіх краін — нашых суседзяў — у Еўрасаюз нарэшце пачынае фармулявацца стратэгія ЕС адносна Беларусі, г.зн. ізаляваць рэжым, але не грамадства. І хачу адзначыць важную думку пра ролі Расіі, якая прагучала на канферэнцыі: Расія магла б паспрыяць дэмакратызацыі Беларусі выключна фактам сваёй уласнай дэмакратызацыі”.

Вінцук Вячорка меў сустрэчы з віцэ-прэзідэнтам Еўрапарламента Янушам Анышкевічам, дэпутатам ЕП ад Польшчы і старшынём міжпарламенцкай дэлегацыі па Беларусі Богданам Кліхам, дэпутатам літоўскага Сейма і дакладчыкам ПАРЭ па Беларусі Вацлавам Станкевічам. У рамках міжпартыйных кантактаў дэлегацыя Партыі БНФ — В. Вячорка, А. Янукевіч, І. Лялькой і Я. Чурловіч — спаткаліся з віцэ-старшынём партыі Права і справядлівасць, віцэ-маршалкам Сейма Польшчы Казімежам Уяздоўскім. Вінцук Вячорка распавёў Казімежу Уяздоўскаму пра сітуацыю ў Беларусі, а таксама выказаў занепакоенасць сітуацыяй з газетай „Ніва” і беларускімі школамі на Беларускай. Партыя БНФ мяркуе таксама, што добрым знакам для Беларусі з боку польскага Сейма было б прыняццё больш спрыяльнага меншасцям закону, які б дазваляў двухмоўныя шыльды ў этнічна мяшаных мясцовасцях, падкрэсліў лідэр Народнага фронту.

Прэс-група Партыі БНФ

Свіслацкая рапсодыя

У канцы восени, у Свіслачы, ля магілы славутага беларускага змагара Віктара Каліноўскага, на даўно ўсталяванай традыцыі збіраюцца патрыёты з усяе Гродзенскай вобласці. Прывязджаюць, каб ушанаваць памяць герояў, якія паляглі за незалежнасць Беларусі. З гэтай імпрэзы, ужо шмат гадоў запар, патрыёты з Гродзеншчыны распачынаюць „Дзяды”. У Свіслач з’язджаюцца людзі і са сталіцы, і з іншых рэгіёнаў Вацкаўшчыны. Часамі нават з замежжа. Лунаюць бел-чырвона-белыя сцягі, гучаць патрыятычныя прамовы, спяваюць беларускія барды... У невялічкім раённым цэнтры пануюць нацыянальна-вызвольны патрыятычны дух і пачуццё гонару за сваіх славуных продкаў.

Гэты год не быў выключэннем. Пасля набажэнства, прысутныя рушылі на могілкі, каб ускласці кветкі на магіле Віктара Каліноўскага. А пасля і ля помніка Кастусю Каліноўскаму. І хоць гэтая імпрэза праходзіць ужо дзевяць год запар па адным і тым жа сцэнары, і пра гэта ведае ўся Свіслач, знайшліся людзі, якія вырашылі спытацца пра тое, што тут адбываецца. Гэта былі людзі, якія па сваіх прафесійных абавязках павінны былі ведаць пра свіслацкае мерапрыемства ўсё. І зразумела, што ведалі, але чамусьці вырашылі спытаць. Гэта былі міліцыянеры. Ну, як гаворыцца, за спос не б’юць у нос. Прысутныя з гонарам за іх свіслацкіх землякоў, якія не шкадавалі свайго жыцця за Беларусь, паведамілі, што ўшаноўваецца памяць іх славуных продкаў.

Міліцыю гэтак паведамленне не натхніла на тое, каб дадаць даніну павагі палеглым змагарам. Наадварот. Яны загадалі прыбраць сімваліку, якая зусім яшчэ нядаўна зіхацела бел-чырвона-белымі колерамі і на іх міліцэйскіх мундзірах. Некаторыя нават прымалі прысягу верна служыць беларускаму народу менавіта пад бел-чырвона-белым сцягам і славунай Пагоняй. Але на гэты раз чамусьці захацелі пра тое забыцца.

Для прысутных у гэтым заагдзе нічога дзіўнага не было. Яны з 1995 года такія загады чуюць кожны месяц. Прывыклі ўжо. А на гэты раз нават і звяр-

нулі сцягі. Бо ўсё ўжо зрабілі што хацелі. Толькі міліцыянерам гэтага было мала. Такі зараз час на Беларусі. Мала выконваць загады ўлад. У нас улады трэба яшчэ і баяцца. А хто не байцца, таго трэба жорстка караць. З людзьмі, якіх намагаліся пакараць, усё проста. Яны свядома абралі свой шлях. Для іх, як кажаў Кастусь Каліноўскі, жыццё для сапраўднага мужчыны без змагання і кахання не мае сэнсу. Складаней было з супрацоўнікамі праваахоўных органаў.

Шкада было глядзець на свіслацкіх міліцыянераў. Не яны ўсім кіравалі. Яны толькі выконвалі. Загады ішлі з іншых месцаў: „аднекуль” па радыёстанцыях, а таксама з машыны з зацемяненымі вокнамі. А выканаўцаў гэтых загадаў упершыню так моцна паставілі перад выбарам паміж іх сумленнем і выкананнем такіх загадаў. Яны, няшчасныя, не ведалі як сябе паводзіць, і ўпершыню ў жыцці пракліналі сваю прафесію. Ішлі ў міліцыю зладзеяў лавіць, а тут на табе. Рэжым зладзеяў не байцца. Ён шукае ахвяраў сярод іншых колаў насельніцтва. І трэба было затрымліваць людзей толькі за тое, што яны шануюць продкаў. І затрымлівалі. А на ўсё гэта хмура глядзеў з пастамента помнік важаку ўсіх народаў Сталіну, які зусім нядаўна ўсталявалі на свіслацкай алеі герояў. Напэўна ў супрацьвагу помніку Каліноўскаму.

І палыхалі міліцыянеры прысутных. І прасілі „арыштавацца” самым, добраахвотна. І нават шантажавалі, што „павяжуць” усіх, калі не знойдзецца добраахвотнікаў папасці ў мясцовы суд. Ну, а далей усё як звычайна. Затрыманы, пастаўнак, тлумачальныя, пратаколы, суд...

Такія гісторыі на Беларусі адбываюцца амаль штодзённа. Можна і надаваць ёй асаблівай увагі было б не варта, каб не адна акалічнасць. Якраз у гэты час, па тым жа самым маршруце хадзіла група польскіх турыстаў. І па колькасці яна была такой самай, і кветкі ўскладала да тых самых помнікаў. Але ім ніхто не забараняў. Калі людзі спыталіся міліцыянераў, чаму нас затрымліваюць, а тых не, міліцыя адказала, што гэта госці Свіслачы. Мы тады казалі, што таксама з’яўляемся гасцямі гэтага славутага раённага цэнтры — з Гродна прыехалі. Але нам не паверылі. І дзякуй Богу. Нарэшце нас улады прызналі на нашай зямлі не гасцямі, а гаспадарамі.

Віктар САЗОНАЎ

(За падзеі ў Свіслачы аўтар прысуджаны на амаль 800 дол. штрафу.)

Вачыма еўрапейца

Усё з-за немцаў?

Сейм прыняў закон аб нацыянальных і этнічных меншасцях і рэгіянальнай мове. Прыняў, але пазбавіў галавы. Дэпутаты выкраслілі адзін з двух найважнейшых запісаў: самаўрады не змогуць

увесці ва ўстаноў другой службовай мовы (дапаможнай), значыць, мовы нацыянальнай ці этнічнай меншасці, якая пражывае ў дадзенай гміне, а ў сваю чаргу двухмоўныя табліцы з назвамі мясцовасцей і вуліц змогуць быць дапушчаны толькі ў тых гмінах, дзе меншасць налічвае найменш палову насельніцтва, а не так, як было ў практыцы закону — мінімум восем працэнтаў, ці па ранейшых папраўках правых гру-

повак — 20-25%. Азначвае гэта, што з ліку 2 478 гмін, у якіх пражываюць меншасці (згодна з апошнім перапісам гэта 1 працэнт насельніцтва Польшчы), такія назвы тэарэтычна могуць быць уведзены ў пяці гмінах — адной літоўскай і чатырох беларускіх — Гайнаўскай, Дубіцкай, Чыжоўскай і Арлянскай.

Канчаткова за законам выказалася 247 дэпутатаў, 133 было супраць, а 6 устрымалася ад голасу. Як паказвае арыфметыка, аж 74 дэпутаты былі непрысутныя, сярод іх шмат з тых, хто дакладваў падтрымку закону — ад СЛД. І якраз гэтых голасоў не хапіла для таго, каб адкінуць папраўкі ад двухмоўных назваў і дапаможнай мовы.

— Палітычны клас даказаў гэтым галасаваннем, што ненавідзіць жыдоў, веласіпедыстаў ды пісак, — казаў журналістам пасля галасавання адзін са шматгадовых змагароў за закон, дэпутат ад СЛД Ежы Штэліга. — Аб дэпутатах СЛД, выбіўшых на час галасавання магу толькі сказаць, што не паважваюць яны сябе, сваіх выбаршчыкаў і сваю партыю, якая мае ў праграме ахову правоў нацыянальных меншасцей.

Галаву закону ссеклі галоўным чынам дзякуючы (па ініцыятыве) Грамадзянскай платформы (РО). У Беластоку яе прадстаўніца, падляшская еўрадэпутатка, якая ўваходзіць у склад дэлегацыі Еўрапарламента па справах Беларусі, тлумачыла гэта так, што можна дзіву дацца:

— Платформа апасаецца дамаганняў з нямецкага боку і толькі нямецкую меншасць мелі мы на ўвазе. Сапраўды, не залежала нам на тым, каб пакрыўдзіць асобы, якія належаць да беларускай ці ўкраінскай меншасцей.

Цікава, што віцэ-маршалак Сейма Дональд Туск ад РО ўстрымаўся ад голасу. Як чуецца ў сеймавай плётцы, зрабіў гэтак з замілавання да кашубаў, а кашубская мова ў законе трактуецца як адзіная ў Польшчы рэгіянальная, з усімі юрыдычнымі паслядоўнасцямі.

— Пан Туск часта хваліцца, што спявае па-кашубску, — сказаў нам адзін з дэпутатаў. — Так да канца не хацеў ён ухіліцца ад рашэння свайго клуба і яго старшыні Яна Марыі Ракіты.

У размове з „Нівай” дэпутат Чыквін, незалежна ад усяго, не скрываў:

— Гэты закон мае сэнс. Гэта вялікі поспех, хоць няпоўны.

Разлічвае ён на тое, што ўступны запіс аб васьміпрацэнтным парозе і другой мове ва ўстановах удацца прабіць у Сенаце, дзе лавіца мае значную перавагу. Пасля вяртання закону ў Сейм так можа стацца пры мабілізацыі ў шэрагах СЛД і падтрымцы Уніі працы, Сацыял-дэмакратыі Польшчы ды дэпутатаў ад колаў і, можа быць, некаторых ад „Самаабароны”, якіх можа ўдасца пераканаць Генавефе Віснёўскай, старшыні сеймавай камісіі па справах меншасцей. Да таго закон у сённяшнім выглядзе выклікае шмат фармальна-засцярог юрыстаў, непаслядоўны ён у сваіх запісах. На ягоным першасным кітале залежыць Канвенту правоў чалавека ААН, якога прадстаўнікі ўжо аб гэтым выказаліся. Прысутны ў дзень галасавання ў Беластоку Тадэвуш Гавін, першы старшыня Саюза палякаў Беларусі, таксама выказаўся на конт гэтага пытання:

— У сярэднееўрапейскай рэальнасці быў гэты сігнал, што нацыянальная ініцыятыва ёсць і мусіць быць талераваная.

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Бачу пэўную перамену

3 Людмілай ГРЫГАРУК — настаўніцай ПШ н-р 6 у Гайнаўцы, лаўрэаткай конкурсу „Настаўнік года”, які ў мінулым навучальным годзе арганізавала настаўнікам беларускай мовы Падляшская кураторыя, гутарыць Ганна Кандрацюк.

„Ніва”: — *Большасць настаўнікаў, на пытанне, ці прыступілі да конкурсу, гаварыла: „Не, бо і так нічога не зменіцца!”*. Ты верыш у змены?

Людміла Грыгарук: — Так, веру. Як вядома, у нас няма праграм для навучання беларускай мовы, кожны настаўнік стварае свае праекты і так працуе. Маёй мэтай было напісаць праграму з IV па VI клас. Была, проста, такая патрэба.

— *А ці будзе яна, як меркавалі арганізатары, зацверджаная Міністэрствам?*

— Не ведаю, які будзе яе лёс — цяжка сказаць.

— *Падвядзенне вынікаў адбылося ў Гродне?*

— Так. Там нас узнагародзілі.

— *Якія былі ўзнагароды?*

— Ад нашай Кураторыі я атрымала віншавальны ліст і званне „Настаўніка года”. У Гродне нам уручылі Ганаровую грамату і падарунак. Я атрымала пыласос. І гэта не канец. У Дзень настаўніка, ад нашай дырэкцыі, я атрымала грашовую ўзнагароду.

— *Колькі часу Ты прысвяціла праграме?*

— Я ад пачатку ведала, што буду ўдзельнічаць у конкурсе. Дадаткова заахвоціла мяне пані дырэктар. Спачатку я пераглянула вельмі многа розных праграм, потым пачала пісаць сваю. Значыць, працавала ад лістапада па сакавік.

— *У чым я асабліва?*

— Цяжка сказаць, ці яна асаблівая; я стварыла яе на свае патрэбы. Скарысталася дзеля гэтага вельмі многа матэрыялаў.

— *А што пераважае — літаратура ці граматыка?*

— Ёсць і літаратура, і граматыка. Дадаткова, у мяне многа рэгіянальнай тэматыкі.

— *Скажы больш наконт гэтага.*

— Ужо трэці год выду заняткі па рэгіянальнай адукацыі. Два ўрокі прысвячаю літаратуры і граматыцы, трэці адводзіцца рэгіянальнай адукацыі. Гэта не толькі заняткі ў нашай „ізде”. Ходзім у наш беларускі музей, на выстаўкі, мерапрыемствы. Самі апрацоўваем нашы абрады. Напрыклад, набліжаюцца Пакровы — і мы рыхтуем да іх. Або „Дзяды”, якія прымяркоўваем пад 1 лістапада. Нас цікавіць, як гэтае свята адзначалі нашы продкі. Калі набліжаюцца Каляды, спяваем калядкі і рыхтуем Калядны вечар. Так што гэта парознаму...

— *У вашай школе найпрыгажэйшы рэгіянальны зал-музей, які я бачыла ў нашых школах. Ці ў яго стварэнні дапамагалі дзеці?*

— Хачу сказаць, што стваральніцай і душой „рэгіянальнай ізбы” з’яўляецца спадарыня Гражына Паўлючук. Вядома, я і мае дзеці, калі маю нагоду, дапамагаю. Нядаўна я прывезла куфар сваёй цешчы.

— *Каб прыступіць да конкурсу, трэба было мець свой кабінет бе-*

Настаўніца Людміла Грыгарук з вучнямі

ларускай мовы? Ці ў вашай школе быў раней такі кабінет?

— Так. Зараз у нас больш за 250 вучняў вывучае родную мову. Апрача мяне, у пачатковых класах, працуе беларусістка Беата Кендысь.

— *У школе за 700 вучняў і 80 адсоткаў — праваслаўныя.*

— Але калі пяць гадоў таму я пачала тут працаваць, на беларускую мову хадзіла каля 70 асоб.

— *Часта настаўнікі наракаюць на гімназістаў. Наогул ёсць так, што многа-многа ходзіць у першым-другім класе. Ужо ў пятым дзеці знеахвочваюцца. А калі дойдзе да гімназіі — там проста трагедыя! А як выглядае ў вас справа з энтузіязмам?*

— Не, у нас няма так. Дзеці вучацца з першага па шосты клас. І таксама ў гімназіі. Яны ведаюць, што пойдучь у белліцэй. Калі хто хоча дайсці, дык мы не супраць, хоць гэта абазначае дадатковую працу для настаўніка.

— *А ці здараецца Табе ўляпіць адзінку?*

— Як я магу паставіць адзінку дзіцяці, калі мы сустракаемся ўжо позна — гэта сёмы, восьмы ўрок і на ўроку ёсць сто працэнтаў вучняў! То яшчэ я маю ставіць адзінкі? Для мяне істотнае, што дзіця, пасля мно-

гіх урокаў, добраахвотна прыходзіць на беларускую мову.

Але не ў тым справа. Маю вучні — гэта перш за ўсё выдатнікі па іншых прадметах. Так што ў мяне няма нагоды „ўляпіць” тую адзінку!

— *Ці белліцэй — адзіная матывацыя?*

— Факт, здараецца, што сто працэнтаў маіх вучняў ідзе ў беларускі ліцэй. Два гады таму я адправіла туды 35 асоб — гэта сто працэнтаў, год таму — таксама ўсе пайшлі ў белліцэй. Зараз у мяне 45 асоб і амаль усе збіраюцца ў белліцэй. Бо хачу сказаць, што тут не толькі практычная матывацыя. Тут справа ў патрыятызме! Пра гэта заяўляюць слабайшыя вучні. Яны ведаюць, што не пойдучь у белліцэй, але хочуць вучыцца, бо гэта іх родная мова і яе трэба ведаць.

— *Ці назіраеш — менавіта — павышэнне нацыянальнай свядомасці?*

— Я пра гэта гавару. Вось зараз, у першы клас бацькі запісалі 27 вучняў — гэта поўны клас, які будзе вывучаць беларускую мову. Раней такога не было. Бачу пэўную перамену ў бацькоў. Усё часцей сустракаюся з іх удзячнасцю. Ды не толькі бацькоў. Нядаўна, калі мы выступалі ў нашым музеі, мяне выца-

лавала бабуля, за тое... што я вучу яе ўнучку роднай мове. Для мяне гэта найбольшая падзяка!

— *Большасць настаўніц наракае — і не без прычыны. На спіне настаўніка беларускай мовы, так сказаць, гонар нашай нацыі... А ці ёсць светлы бок Твайёй прафесіі?*

— Мы маем большыя магчымасці праявіць актыўнасць. У мінулым годзе мы прымалі ўдзел аж у чатырох турнірах. Я ўжо была змучаная, але мяне безупынна мабілізавалі вучні. Гаварылі: мы падрыхтуем тое і тое, абы толькі ўдзельнічаць. Іншы прыклад: калі ў нядзелю мы маем мастацкую сустрэчу ў музеі — прысутнасць стопрацэнтная. І гэта не толькі самі вучні — часам прыходзяць цэлыя сем’і. У такой атмасферы хочацца працаваць!

Вялікая дапамога — з боку дырэкцыі. І гэта не толькі ў фінансавай падтрымцы. Вось, калі мы ездзілі на чатыры турніры, заўсёды разам з намі была пані дырэктар і яе намеснік. Іншыя школы нам зайздросцілі.

— *Апрача чатырох турніраў — дзе яшчэ вы змагаліся?*

— Вядома, у дэкламатарскім конкурсе „Роднае слова”. Я таксама мелла фіналіста ў прадметным конкурсе.

— *У Цябе нетыповая дарога да прафесіі настаўніка беларускай мовы.*

— Сапраўды. На беларусістыку я паступіла пасля эканамічнага ліцэя. Пасля універсітэта многія гады я не працавала як настаўнік.

— *Ведаю, што Ты вяла фірму. Ці не спадабалася ў бізнесе?*

— Фірму вяла я з мусу, цяпер гэтым займаецца мой муж. Хачу сказаць, што праца настаўніка прыносіць мне вялікае задавальненне.

— *Адкуль Ты родам?*

— Я нарадзілася і вырасла ў вёсцы Кнаразы на Бельшчыне. Люблю сваю вёску. Амаль кожныя два тыдні езджу туды, бо там жывуць мае бацькі. І мой брат жыве ў Кнаразах. Так што я не парвала кантакту з роднай хатай.

— *Жывеш у Гайнаўцы. Ці ў хаце размаўляеце па-свойму?*

— Не буду ілгаць, што мае дзеці размаўляюць па-беларуску. Гэта праблема. Я, вядома, гавару па-свойму. Але, хачу сказаць, што мае дачкі ўсё часцей адзываюцца па-беларуску. Бачу тут перамену. Хачу сказаць, што ў нашай сям’і, і ў мужавай сястры ўсе дзеці вывучаць беларускую мову.

— *Ці дастаткова тры гадзіны ў тыдзень, каб навучыць дзіця мове?*

— Пісаць і чытаць — так. Ужо калі гаварыць, дык гэта складана. Добра, калі ў сям’і ёсць дзед або бабуля. Яны яшчэ гавораць, бо бацькі амаль усе польскамоўныя. Кантакт з жывой беларушчынай сённяшні школьнік мае праз дзядоў.

Калі гаварыць пра мову сярод вучняў — і тут ёсць пэўныя перамены. Час ад часу я чую, як мае гімназісты на перапынку, між сабой, размаўляюць па-свойму. І гэта выдатнікі.

— *Сапраўды?*

— Так яно ёсць!

— *Ну, добра, дык чаго Табе пажадаць?*

— Каб не было горш!

Гутарыла Ганна КАНДРАЦЮК

Вучні выступаюць у гонар нашай „Зоркі”

Каментар

Генеральнага консульства
Рэспублікі Беларусь у Беластоку

Выказваем заклапочанасць у сувязі з тым, што ў апошні час сістэматычны характар набыла практыка праверак органамі кантролю Рэспублікі Польшчы дзейнасці арганізацый беларускай меншасці ў Польшчы. І нягледзячы на тое, што праверкі не выявілі сур'ёзных парушэнняў у дзейнасці вышэйпададзеных устаноў, яны выклікаюць трывогу сярод беларускай меншасці ў Польшчы.

Лічым, што права на навучанне беларускай мове ў ліцэях і гімназіях у месцах кампактнага пражывання беларусаў з'яўляецца адной з асноўных умоў культурнага і адукацыйнага развіцця беларускай меншасці ў Польшчы.

Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча падчас сустрэчы ў Міністэрстве замежных спраў Рэспублікі Польшча звярнула ўвагу на гэтае пытанне і будзе надалей назіраць і аналізаваць развіццё сітуацыі вакол беларускай меншасці, якая пражывае ў Польшчы.

Шанаваць слова

Больш за тры гады таму перад вёскай Рыбакі Міхалоўскай гміны згарэла хата. Прычынай пажару перш за ўсё быў алкаголь. У гэтай хаце жыў адзінока Янка Х., які штодня папіваў здорава ўсялякага роду „бэلتуху”. Аднойчы лёг ён спаць і тады загарэўся дом. Янку выпягнулі з агню, але будынка ўратаваць не ўдалося. Недагарэлыя фрагменты хаты тырчаць пры самой дарозе ў Бандары і на дамбаму Семяноўскага вадасховішча. Па гэтай дарозе кожны дзень ездзяць турысты і чыноўнікі на чале з войтам гміны. Войт ужо не раз абяцаў, што яго службы разбіраць руіну, якая напэўна не прыдае Міхалоўскай гміне папулярнасці ў вачах турыстаў.

Думаю, што войт урэшце пасур'ёзнаму паставіцца да сваіх абяцанняў. Ён павінен шанаваць дадзенае слова, а не гаварыць адно і рабіць другое. **В. Б.**

10-годдзе „Дуба”

Гайнаўскае таварыства непітшчых запрашае 13 лістапада г.г. на святкаванне 10 гадавіны дзейнасці Клуба непітшчых „Дуб” у Гайнаўцы пад лозунгам „Захавайма трэзвы розум”. Сустрэча членаў і сімпатыкаў Клуба адбудзецца ў Гайнаўскім доме культуры (пачатак у 20 гадзін). Юбілейнае святкаванне будзе папярэджанае святой літургіяй у Свята-Троіцкім саборы ў 19 гадзін. **(мох)**

Беларускія вячоркі

21 лістапада 2004 г. (нядзеля) у гадз. 16-21 у беластоцкім клубе „Міраж” па вуліцы Казловай 4, што на Беласточку, адбудуцца беларускія вячоркі выключна з беларускай, расійскай і ўкраінскай музыкой. Усіх прыхільнікаў і зацікаўленых сардэчна запрашае капэла Генадзя Шэмета.

Фірма паўстала чатырнаццаць гадоў таму і першапачаткова займалася пастаўкай гародніны і фруктаў на савецкі рынак, бо яны там былі вельмі патрэбныя...

„Пронар” стварае шанс

Застольнічаю з сябрам родам з-пад Нарвы. Ён найчасцей агоркла ацэньвае навакольныя працэсы. Калі на фоне размовы паяўляюцца нейкія актуальныя — мясцовыя ці сталічныя — публічныя асобы, ён амаль пастаянна характарызуе іх распоркавымі эпітэтамі. Гутарка дакочваецца і да нарваўскага „Пронару”, але заміж агорклых папрокаў чую незвычайную ў вуснах сябра пахвалу:

— Мартынюк добра плаціць!

Сябра называе пронараўскія заробкі маладых людзей, якія на фоне тутэйшай заробкавай мізэрнасці ў прыватнікаў здаюцца быццё апавяданнем з-за трыдзесяці зямель.

Раніцай наступнага дня з'яўляюся ў Нарву. У вулічку, што вядзе да „Пронару”, плыве паток легкавушак. У адміністрацыйным будынку на рабочых сталах рахункаводак выключна арганамічныя вадкакрысталічныя маніторы...

Дырэктар „Пронара” Сяргей Мартынюк, якога цяжка ўлавіць па тэлефоне, прысвечвае мне, супрацоўніку „Нівы”, свае ранішнія працоўныя гадзіны, паказвае цэлы завод. Задзіўляюць мяне агромныя вытворчыя залы, цікаўлюся, якая ў гэтым спадчына ад былога Пому.

— Не больш, чым тры працэнты.

Але і гэты лік неўзабаве паменшае, бо ўжо накрыты вялікі дах прылягаючы да адной з зал, а пад яго канец будзе перанесена сцяна, што аддзяляе яго ад „старой” залы. У залах навейшая тэхніка: аўтаматы, лазеры, магутныя прэсы. Нідзе не відаць ні спешкі, ні нервовасці.

Дырэктар Мартынюк паказвае мне сацыяльныя адсекі ўсіх цэхаў прадпрыемства. Тут і лазні з душамі, і звычайныя, і высокія як у барах сталы, дзе можна не толькі з'есці бутэрброд, але і выпіць шмат-які гарачы напітак з аўтамата, завязаць гутарку. За рабочымі сталамі, затое ж, яды няма. Усюды лад, парадак. Уражвае і парадак на вонкі ад вытворчых залаў, далікатная прысутнасць зелені, кветак. Пытаю дырэктара, адкуль наймаў праектантаў і архітэктараў гэтай функцыянальнасці і зладжанасці, ён ухіляецца адказваць...

Сталовая разлічана на сем-восем дзесяткаў месц. Змястоўныя абеды каштуюць тут па тры золоты, выдаюцца на талоны. Час абеду іншы для паасобных цэхаў. На сценах сталовай — так як і ў адміністрацыйным будынку — шыкарныя карціны. Цікаўлюся, адкуль у фірме бярэцца такі дэкор.

— Ладзім сустрэчы мастакоў. Першы дзень праводзім на гутарках, меркаваннях, а на другі дзень рыхтуем палатно, ладзім мальберты. Я сам таксама крыху займаюся жывапісам...

Сяргей Мартынюк

Пытаю дырэктара Мартынюка, ці Беларусь з'яўляецца галоўным вытворчым партнёрам „Пронару”.

— Кожны цэх „Пронару” мае сваё канструкцыйнае бюро. Час, калі фірма займалася зборкай беларускіх трактароў, мінуў. Цяпер усе нарваўскія вырабы ўласнай канструкцыі. Атэстацыя нашых вырабаў адбываецца не толькі ў Польшчы, напрыклад, кузавы трактароў праходзяць праверку ў Францыі, а трактарныя крэслы — у Германіі.

Фірма паўстала чатырнаццаць гадоў таму, — працягвае дырэктар Мартынюк, — і першапачаткова займалася пастаўкай гародніны і фруктаў на савецкі рынак, бо яны там былі вельмі патрэбныя; дарэчы — патрэбныя яны там і сёння, але мы памяншалі напрамак сваёй дзейнасці. А Беларусь, у прынцыпе, не была нашым найважнейшым партнёрам, важнейшай была Расія, Прыбалтыка. І сёння мы прысутныя на тамашніх рынках.

„Пронар” сёння выпускае дванаццаць відаў трактароў. Фірма прывозіць рухавікі да іх з розных крыніц — у залежнасці ад патрабаванняў пакупнікоў — і з Мінска, і з Уладзіміра, і з Захаду... А нарваўскія трактары працуюць на палях — між іншым — Новай Зеландыі і Аўстраліі.

„Пронар” выпускае 250 (!) відаў колаў для цяжкіх машын. З Нарвы пастаўляюцца колы для трактароў з Урсуса і Чэхіі, для прычэпаў, для грузавікоў. У цэху вытворчасці колаў працуюць магутныя прэсы, зварачныя аўтаматы, лазерныя праварачныя прыборы...

У цэху, дзе адбываецца лакаванне ўласных вырабаў, не адчуваецца так характэрнага паху фарбаў. Працуе тут шведская лакавальная электростатычная ўстаноўка, на якой фарбавае пакрыццё фірма дае дзесяцігадовую гарантыю!

Важнай галінай вытворчасці „Пронару” з'яўляюцца трактарныя прычэпы. Апрача прычэпаў „Пронар” прапануе машыны для ачысткі вуліц: адснежвальныя плугі, рассявальнікі размеражваючых рэчываў, падмятальныя і мыючыя машыны... Фірма выпусціла таксама невялікі матацыкл „Motovelo” („Мотавеласпед”) сабраны з заходнееўрапейскіх элементаў; сёння гэтая прапанова ў стадыі рыначнай разведкі...

„Пронар” разводзіць ліставыя і прафіляваныя сталеварныя вырабы, а таксама прапануе плазмавую выплаўку сталёвых дэталей. Фірма пастаўляе на рынак гатовыя металічныя элементы вузлоў гідраўлічнай інфраструктуры. Ды не толькі металічныя — на рынак ідуць вырабы са штучных матэрыялаў: бродзікі для душавак кабін і купальняў ванна — ад простых прамавугольных да вялікіх вуглавых з гідра- і аэрамасахам!

— Мы настаўляем фірму не толькі на ўнутраны рынак, але думаем пра рынак еўрапейскі, — кажа дырэктар Мартынюк. — Нашы вырабы, каб выйшлі на міжнародны рынак, павінны адзначацца найвышэйшай якасцю, тэхналагічнай дакладнасцю і памяркоўнымі коштамі. Сёння думка пра рыначную сэгрэгацыю знішчальная для фірмы! З далучэннем Польшчы да Еўрасаюза лягчэй нам ладзіць кантакты, прадаваць і дастаўляць вырабы.

Цяпер (у канцы кастрычніка — А.В.) працуе ў нас каля тысячы рабочых, — прадаўжае спадар Мартынюк. — Да канца гэтага года хочам набраць яшчэ паўтысячы, а пасля яшчэ паўтысячы. Ствараем філіі вакол фірмы-маці каб падабраць патрэбных людзей. Яшчэ сёлета рушыць філія ў Нараўцы. У Страблі праводзім рамонтныя і праектныя работы, будаўнічыя працы вядзем і ў Сямятычах. Неўзабаве хочам адкрыць філіі ў напямку Ломжы і Граева, бо тут не хапае ўжо нам спецыялістаў і рабочых. Гэта выпускнікам вузаў стварае шанс працы і прагрэсу ў нас, у нашым рэгіёне. Сёння ж яны зняважаны, шукаючы аб'ект працы ў замежжы.

Хаця спадар Мартынюк заўважыў, што крыху займаецца жывапісам, аднак сапраўдным віртуозам з'яўляецца ён у галіне бізнесавага мастацтва. Шмат каму з нас сённяшні свет з яго глабалізацыйнай прадстаўляецца нейкім монстрам, хаосам. А спадар Мартынюк мае візію, бачыць у ім парадак — як скульптар у кавалку драўніны або каменя гатовую форму, ведае, куды трэба прылажыць актыўнасць дзеля поспеху. І дзякуй Богу, што абдоруў яго гэтым талентам. І спадару Мартынюку дзякуй, што свой талент ставіць на службу нашаму прагрэсу.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Дыялог самакіравання

Другая група дэпутатаў у рамках праекта „Падляшша — Беларусь. Дыялог самакіравання” ад 27 да 30 кастрычніка знаёмілася з Бельскім паведам і дзейнасцю яго ўстаноў. Арганізатар праекта, Форум самакіравання ў РП, апрача дэпутатаў раённых саветаў з Міншчыны і Віцебшчыны запрасіў асветных дзеячаў і журналістаў.

— Падзел на раёны ў Беларусі нагадвае наш падзел на паветы і таму мы рашыліся знаёміць гасцей з арганізацыяй Бельскага павета і дзейнасцю яго структур, — кажа Міхась Андрасюк, старшыня Форуму.

Удзельнікі праекта спаткаліся з намеснікам бельскага старасты Пётрам Божкам і членам управы павета Галенай Бушко, якія былі выбраныя раднымі ад Беларускага выбарчага камітэта (Бельскай кааліцыі). Расказалі яны пра арганізацыйную структуру Павятовага староства ў Бельску-Падляшскім і ініцыятывы, якія рэалізаваліся на тэрыторыі Бельскага павета. Гасці з Беларусі пабывалі на сесіі Рады Бельскага павета, мелі нагоду прыслухацца дыскусіі ў час пасяджэння.

Беларускія дэпутаты наведалі ўстановы, якіх дзейнасць фінансуецца з павятовага бюджэту. У Павятовым ведамстве працы пайнфармавалі іх аб вялікім беспрацоўі ў Бельскім павеце і пазнаёмілі з праектамі па яго абмежаванні. Дарафей Фіёнік пазнаёміў гасцей з Музеём малой айчыны, які знаходзіцца ў Студзіводах.

Ганна Леўчанкава, дэпутат гарадскога савета ў Барані, працуе ў Рэспубліканскім вытворчым прадпрыемстве „Лёс”. Раней у прадпрыемстве, якое ўваходзіла ў ваенны комплекс, працавала каля 9 тысяч асоб. Пасля развалу Савецкага Саюза запатрабаванне на ваенную прадукцыю скарацілася. Зараз на заводзе, які ў галоўным выпуская радыёстанцыі, працуе толькі 1 800 асоб

Дырëктар Бажëна Гратовiч (на першым плане) пазнаёмiла беларускiх гасцей з працай бельскай бальнiцы

і таму ў горадзе вялікае беспрацоўе. Многа асоб даязджае на работу ў Оршу. Мужчыны працуюць на будаўнічых прадпрыемствах Масквы, Санкт-Пецярбурга, выязджаюць за работай у Польшчу і Літву. Іншыя заняліся гандлем на вуліцах.

— Я, як інжынер-канструктар 13 разрада працы, перапрацаваўшы 27 гадоў зарабляю каля 75 долараў. Ёсць працаўнікі, якія зарабляюць па 23 долары ў месяц, — гаворыць Ганна Леўчанкава.

У Агульнаадукацыйным ліцэі з беларускай мовай навучання дэпутаты спаткаліся з дырэктарам Андрэем Сцепанюком. Пазнаёміў ён сабраных са спосабамі фінансавання сярэдняга школьніцтва і дапамогай павятовага бюджэту на школьныя інвестыцыі. З удзелам радных з Бельска адбылася дыскусія на тэму „Павятовае самакіраванне ў Польшчы і раённае ў Беларусі — падабенствы і розніцы”. Сабраныя многа гаварылі пра асветныя справы.

— Паездкі ў Польшчу даюць магчымасць наладзіць кантакты з няў-

радавымі арганізацыямі ў Польшчы. Уражвае нас такое адкрытае стаўленне радных і павятовых чыноўнікаў да нашых дэпутатаў. Мяне зацікавіў візіт у Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання. Умовы працы там не найлепшыя, але спадабалася мне атмасфера ў школе. Вучні адчуваюць сябе там даволі свабодна, чаго няма ў нашых школах. Я лічу, што школам павінны кіраваць бізнесмены, а вучобай павінны займацца настаўнікі, — кажа Алена Кулаева, супрацоўніца Таварыства беларускай школы з Мінска.

Таварыства як няўрадавая арганізацыя займаецца адукацыяй настаўнікаў і працуе за сродкі розных праектаў і фондаў, знаёміць педагогаў з новымі метадамі навучання. Заказчыкамі лекцый з’яўляюцца таксама раённыя аддзелы адукацыі.

Дырëктар Бажëна Гратовiч пазнаёмiла беларускiх дэпутатаў з працай бельскай бальнiцы і яе цяжкасцямі, выкліканымі недастатковым фінансаваннем медычных паслуг.

Аляксей МАРОЗ

Калі ПТТК заняўся разметкай сцежак, дык павінен зрабіць наступны крок і прыгатаваць грунтоўную інфармацыю веласіпедыстам пра вёскі, іх гісторыю і адметнасці. Адсутнічае таксама інфармацыя пра цэрквы, апрача, бадай, храма ў Дубічах-Царкоўных. Бацюшкі жылі наогул пры цэрквах і маглі б, напрыклад, за ахвяраваную суму адкрыць царкву, расказаць яе гісторыю і сучаснасць. Гэта ж наша культурнае багацце і гістарычная спадчына.

Для стомленых турыстаў, або такіх, якія нікуды не спяшаюцца, можа было б прыгатаваць веласіпедныя шляхі з магчымасцю начлегу, ці то ў агратурыстычных кватэрах, ці прыстасаваных да гэтага вясковых святліцах. Такія святліцы стаяць пустыя ў кожнай вёсцы, а ў Старым Беразове ці ў Махнатым маюць нават кухні. Інфармацыя пра такія магчымасці павінна быць пададзена на табліцы перад вёскай.

Каб прыцягнуць турыстаў да ваколіц Белавежскай пушчы, прапаную стварыць веласіпедыстам такую прывілею, каб на сцежцы мелі яны першынство перад іншымі карыстальнікамі дарог, так як гэта зрабілі датчане на Барнгольме. Такі закон мог бы абавязваць у час канікул.

Пры Семяноўскім заліве, проста, няма пляжа. Дзіўная справа. Не заўсёды, тым болей у гарачыя ліпенскія ці жнівеньскія дні, можна вандраваць па веласіпедных сцежках.

Міхась Куптэль

Сеймавыя кулуары

На пачатку кастрычніка глядзеў я па тэлебачанні справаздачу з пасяджэння Сейма РП. Адна з дэпутатак (прозвішча не запамяталася) гаварыла, у які спосаб няўрадавыя арганізацыі, гмінныя і павятовыя самаўрады ды маршалкоўская і ваяводская ўправы могуць пакарыстацца еўрасаюзнымі сродкамі на ахову асяроддзя, водаправоды ды турыстычную дзейнасць у г.зв. „малых айчынах”. Успомніла яна, між іншым, пра Падляшскае ваяводства, сцвярджаючы, што тут слабыя землі і варта шырэй заняцца экатурызмам.

Зацікаўленне справай з боку паслоў не было вялікае, бо калі вока камеры павярнулася на сеймавую залу, я налічыў, што ў крэслах сядзела адно 12 паслоў. Камера яшчэ некалькі разоў паказвала сеймавую залу. І хаця справаздача працягвалася 35 хвілін, то паслоў у зале пасяджэнняў не пабольшала. Вось, якое зацікаўленне народных абраннікаў атрыманням еўрасаюзнай дапамогі. Яны сядзяць толькі тады ў зале, калі хочучь каго-небудзь выкінуць, або ўвапхнуць на пасаду. Сорам вам, паслы, за такую справу.

Мікалай Лук’янюк

Цікавы гербарый

Каля офіса і гасцініцы Надлясніцтва Броўск у Нараўчанскай гміне (Гайнаўскі павет) леснікі заснавалі г.зв. гербарый. У яго цэнтральным месцы знаходзіцца статуя Лесавіда (дагэтуль мы сустракаліся са Светавідам). Мае ён чатыры твары звернутыя на чатыры бакі свету. Кожнае аблічча сімвалізуе адну з чатырох пораў года.

На паўгектарнай плошчы пабудавалі сонечны гадзіннік і каменны круг моцы. На тэрыторыі гербарыя растуць палявыя, лясныя і скальныя расліны. Перасякае яго ручай. Да яго вядуць сцяжынікі. Цераз ручай пабудавалі мосцікі і кладачкі. Побач стаіць панарамная вышка, з якой можна захапляцца маляўнічай ваколіцай.

Ёсць на тэрыторыі гербарыя яшчэ адна цікавінка — Еўрасаюзная алея з дрэўцамі характэрнымі для кожнай з аб’яднаных дзяржаў.

(мох)

Патрэбны дашак

У канцы вуліцы 3 Мая ў Гайнаўцы пачынаецца Белавежская пушча і тут знаходзіцца аўтобусны прыпынак ПКС і прыватных пасажырскіх сродкаў транспарту ў напрамку Белавежы. У гэтым месцы знаходзіцца таксама прыпынак гарадскога аўтобуса МПК. Аднак няма тут дашка, які ў летнюю спёку даваў бы цень, а ў іншыя поры года засцерагаў ад атмасферных ападкаў. Вельмі прыдалася б лавачка, каб старэйшыя людзі маглі сесці, чакаючы прыезд аўтобуса.

Варта не забываць і пра сметніцы. У Гайнаўцы іх вельмі ж мала. Няма нават у цэнтры горада, напрыклад, па вул. Беластоцкай, Ліпавай і С. Баторыя.

(мох)

Заўвагі веласіпедыста

Займеўшы карту „Szlaki rowerowe w regionie Rzeki Białowieckiej”, урэшце запланавай я вандроўку на веласіпедзе па ўсходняй частцы Беластоцкага краю. Насамперш, па пайночнаўсходняй акраіне Белавежскай пушчы, блакітным веласіпедным шляху: Баб’я Гара — Масева — Семяноўка — Баб’я Гара. Да вандроўкі грунтоўна прыгатаваўся. У Інтэрнэце знайшоў сайт www.prowiat.hajnówka.pl, адтуль аддрукаваў даведнік і на пачатку жніўня выбраўся з Сопата на бацькаўшчыну, тым больш, што доктар рэкамендаваў мне актыўнасць. А лепшай актыўнасцю ў маім узросце, чым язда веласіпедам, думаю, няма.

Калі з’ехаў я ў Баб’ю Гару, да агратурыстычнай кватэры Міраслава Зубрыцкага, надвор’е было цудоўнае. Вакол пушча, процьма буслоў, якія збіраліся на лугах перад далёкім падарожжам у вырай. Цішыня і спакой. Не дзіўна, што гэтка краіна родзіць саміх паэтаў. Тут, у прынарваўскім кутку жыве і піша селянін-паэт Уладзімір Гайдук, адсюль у вялікі свет вылецела паэтка Міра Лукша. Такіх, як я турыстаў, зацікаўленых цудоўнымі краявідамі Белавежскай пушчы, на кватэры ў спадара Зубрыцкага было некалькі, з усіх старон Польшчы. Значыць, ёсць надзея на развіццё турызму і то ў веласіпеднай форме.

Веласіпедных сцежак у ваколіцы Белавеж-

скай пушчы прыблізна 300 км. Я ў гэтым годзе аб’ехаў трэцюю іх частку. Вядома, не мог зведаць усіх. Па простае прычыне: ду-маю адкрываць пушчанскія краявіды за год, за два, калі дазволіць на гэта здароўе.

А вось некалькі заўваг у аднас установаў адказных за турызм у гмінах Гайнаўскага павета. Мабыць, возьмуць яны пад увагу практычныя заўвагі веласіпеднага вандроўца.

Добра было б, каб веласіпедныя сцежкі былі пакрыты асфальтным палатном. Калі Еўрасаюз на турыстычную інфраструктуру для такіх раёнаў як ваколіцы Белавежскай пушчы прыгатаваў грошы, то чаму ім не пакарыстацца.

Неабходна размеціць веласіпедную сцежку паралельна з шашою Бельск — Гайнаўка. Многія жыхары ездзяць зараз веласіпедам шашой у гарады за справункамі. Не ўсе вадзіцелі машын раўнапраўна трактуюць веласіпедыстаў на дарозе.

Між галоўнымі мясцовасцямі, якія становяцца вузламі веласіпедных сцежак, такімі як Белавежа, Чыжы, Дубічы-Царкоўныя, Кляшчэлі, Чаромха, Семяноўка, ці нават Орля, павінны быць пабудаваны стаянкі пад дахам, са сталом-лавай і са сметніцай (няма ёй на стаянцы пры сцежцы між Баб’яй Гарой і Масевам).

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

з р к а

Д Л Я Д З Я Ц Е Й І М О Л А Д З І

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Людміла Рублеўская (стаіць за дачкой Веранікай), Міра Лукша (першая справа) і тэатральны гурток

Пісала з дзіцячых гадоў

— А ці будзе далейшая частка „Мышкі Пік-Пік”? — пытаўся дзеці, якія не маглі павярнуць у сустрэчу.

Так, дарагія сябры — наш горад наведла Людміла Рублеўская! Аўтарка культавай „Мышкі Пік-Пік” і чарадзейскіх „Казак бабулі Юстыны”, якія зараз друкуем у „Зорцы”.

Для беластоцкіх аматараў беларускага тэатральнага гуртка сустрэча паказалася яшчэ больш незвычайнай. Яны якая працуюць над п’есай Людмілы Рублеўскай „Янук, рыцар Мятлушкі”.

Сустрэча адбылася 4 лістапада ў беластоцкай „чацвёрцы”, у рамках тэатральных рэпетыцый. Трэба дадаць, што аўтарка п’есы, рыхтык як у яе творах,

з’явілася нечакана. Разам з ёй — дачка Вераніка і беластоцкая паэтэса Міра Лукша.

Усе беластоцкія школьнікі зачараваныя „Мышкай Пік-Пік”. Найбольш адрэзкаў — аж 70 — памешчаных было ў „Зорцы”. Трэба адзначыць, што яе „хроснай мамай” з’яўляецца беластоцкая літаратарка Міра Лукша, цёця Міра, у мінулым рэдактар „Зоркі”.

— Як усе пачалося? Я навала ў іх мінскай кватэры. Вечарам я пачула, як Людміла расказвае казкі дачушцы Вераніцы. Пра мышку. Я папрасіла іх запісаць і пасля надрукавала ў „Зорцы”. Нашым чытачам мышка спадабалася, яны дасылалі нам малюнкi, пісалі

працяг прыгод, — успамінае Міра Лукша.

— А колькі гадоў мышцы Пік-Пік?

— Амаль столькі, што і Вераніцы.

Вераніка ўжо дарослая дзяўчына, яна вучыцца ў адзінаццатым класе мастацкай школы. Сярод яе творчых дасягненняў — ілюстрацыі да кніжкі бацькі, Віктара Шніпа. Вераніка піша таксама аповяданні і вершы.

Людміла Рублеўская пачала складаць вершы ўжо ў дашкольным узросце.

— Мае першыя вершы, — успамінае, — запісала мама. Спачатку пісала на рускай мове. У чатырнаццаць гадоў я стала пісаць па-іншаму. Я спаліла

свой дзіцячы сшытак ды пачала пісаць па-беларуску. З маленства захаплялі мяне гістарычныя тэмы. Мае любімыя аўтары — Уладзімір Караткевіч і Максім Багдановіч.

З дзіцячых гадоў яе вабіла таксама мастацтва.

— У мяне былі сумненні, ці пайсці ў напрамку мастацтва, ці літаратуры. Чаму выбрала літаратуру? Падумала, што ў літаратуры магу больш зрабіць для Беларусі!

Варта адзначыць, што аўтарка „Мышкі Пік-Пік” — філолаг і архітэктар. Любіць сустрэчы з дзяцьмі, асабліва ў вёсках, дзе чытачы вераць у прачытанае і ставяць небанальныя пытанні.

Людміла Рублеўская паабяцала з’явіцца на спектакль, які бліжэйшаю вясной пакажуць беластоцкія аматары тэатра з ПШ н-р 4, які працуе пад кіраваннем Аліны Ваўранюк.

ЗОРКА

Луннік ажываючы

(заканчэнне;
пачатак у 44 нумары)

„Ці аддасі гонар і сумленне за дукаты?” — князь нават раздумваць не стаў. „Дукаты! Дукаты!” — і працягнуў рукі пад прывідныя бліскучыя струмені.

Тады Магдаліна падняла з каменя чару і выплюхнула ваду ў бок лесу.

„Мандрагора твая. Ідзі і вырві яе. Толькі рві з каранем, і не выпускай, пачуўшы яе голас. Выпусціш — страціш назаўсёды”.

І дзесьці ў гущчы засвяціўся чырвоны агеньчык. Сквапнік кінуўся туды, і хутка лес здрыгануўся ад страшнага крыку.

Князь хуткім крокам заходзіў у вароты замка. І рука яго прыціскала да сэрца нешта чорнае, падобнае да мёртвай птушкі. Сустрэчныя спалохана кідаліся ўбакі — бо вочы гаспадара гарэлі, як у ваўка. З-пад зямлі князю прасвечваліся закапаныя скарбы, і ён ледзь стрымліваўся, каб не кінуцца да далёкіх аг-

меняў ды не пачаць выкопваць багацце голымі рукамі...

Тут князя дагнала зельніца Магдаліна і нагадала аб абяцанні. А прасіла яна сапраўды дзіўнае — аддаць ёй князевага пляменніка, зняволенага ў сутарэннях.

Хутка дзве постаці, абняўшыся, выйшлі з замка і згубіліся ў лесе — апрануты ў лахманы, зняможаны мужчына і стройная жанчына з доўгімі чорнымі косамі. А князь, узяўшы некалькі слуг і карэту, паехаў да самага яркага падземнага агню, які так вабіў яго — на пагорку за полем.

Урэзаліся рыдлёўкі ў дзірван. Паляцелі ўбакі камякі зямлі...

„Дукаты! Дукаты!” — крычаў князь, і вочы яго гарэлі жоўтым агнём, і ўсё менш быў ён падобны на чалавека. Бо хіба можа заставацца чалавекам той, хто адмовіўся ад радзімы, кахання, гонару і сумлення? І калі забліснулі ў яміне манеты, князь не вытрываў і кінуўся туды, апусціў рукі ў чорную зямлю... І раптам ягоныя рукі ператварыліся ў карані. І ўсё цела скурчылася, счарнела, і на глебу ўпала нешта падобнае на абвуглены корч.

Праклятую яміну закапалі і паставілі на пагорку крыж. Замак адыйшоў у маёмасць кароны, потым заняпаў без гаспадароў. А пад крыжам на ўзгорку выраслі кветкі. Звычайнае пустазелле, на якое ніхто не звярнуў увагі. Але ўвосень, калі зблцвелі, ссівелі травы, на высахлым сцябле пустазелля заззялі цудоўныя манеты.

Расліну тую ў розных мясцінах называюць па-рознаму. А па-навуковаму завецца яна — луннік ажываючы.

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Чацвёрты „ц” клас бельскай „тройкі”

Час рыцараў Рыцары і іх замкі

Каб кіраваць краінай, кароль патрабаваў адданных і верных папличнікаў. Сваіх абраннікаў ён надзяляў зямлёю. Узамен за зямлю і дабрадзеіствы, яны мелі абавязак бараніць сваю тэрыторыю і ўдзельнічаць ва ўсіх ваенных паходах караля. Так нараджаліся рыцары.

Пачаткова дараваную зямлю трэба было вярнуць пасля смерці рыцара. Аднак, калі паслабела ўлада караля, тыя скарысталі сітуацыю і ў спадчыне сталі перадаваць зямлю сваім сынам. Такім спосабам рыцары сталіся ўласнікамі вялікіх абшараў. Ім,

разам з зямлёй, прыналежалі яе жыхары.

Кожны з вас ведае, што рыцары жылі ў замках. Замак быў сімвалам улады і магутнасці. Звычайна стаяў ён на гары і панаваў над наваколлем. На вартавых вежах круціліся жаўнеры і назіралі за ворагам. Першыя замкі былі драўляныя. Узводзілі іх прыналежныя ўладару халопы і рамеснікі.

Калі фартуна спрыяла ўладальніку замка, на месца драўлянага ўзнікала каменная і недаступная крэпасць. Яе аўтарам часта быў выдатны архітэктар ці мастак. Каменны замак з дзесяткамі вежаў быў сімвалам адвагі, славы і прэстыжу рыцара.

(працяг будзе)

ЗОРКА

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Гімназісты са школы н-р 7 у Беластоку на канцэрце „Н.Р.М.”

Польска-беларуская крыжаванка № 46

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

►		▼		Szał	►			▼		▼
Most	Wiatr		Sfera	▼	Autobus	📖	Palec	Blysk		Sól
			Kolejka		Rondo					
Wieczór	▼		▼			📖	Nie	▼		Cala
Wiarołomstwo										
►						▼			▼	
Car	►			📖		Świerk	►			📖
Arka		Rok	►		📖	📖		Imię	►	
				Akacja	►			chirńskie		📖

Адказ на крыжаванку н-р 42: Рыс, сын, багажнік, дагадка, нарыс, Ян, капні, колер, твор. Сок, сад, выган, нага, жар, індык, ікс, ат, рука, яно, сувенір.

Узнагароды — запісныя кніжкі — выйгралі: Эвеліна Гайко з Бельска-Падляскага, Паўліна Паўлючук, Рафал Тамашук, Паўліна Мялешка і Марцін Стоцкі з Дубін, Уршуля Пташынская з Нараўкі, Павел Чурак з Арэшкава, Міхал Якімюк з Гайнаўкі. Віншуем!

Сямейная спрэчка

Паўлік

„Казалі ў школе: недзе ў Мору Швед, Віктар, піша дзецям вершы”.

Юлька

„І зноў прыдумаў: Ты ўжо хворы, Сенсаций пераказчык першы”.

Бабуля

„Такім і мора па калені” — Хадзілі чуткі ў народзе.

Дзядуля

„Сёння легенды састарэлі... Было, мінула, ну, і годзе”.

„Памятай, Шведаў край за морам” (Бацька сынку сказаў з дакорам).

Матуля

„Слаўных герояў — ой! бывалі — Калісьці Віктарамі звалі”.

(Легенды праўду ўкрашаюць знешне, прыемнай „афарбоўкай”. Аднак разважлівым быць раю: „цэннасць” не блытаць — з упакоўкай)

А. МАЎЧУН

Змабілізавалі палову вёскі

Успаміны Рыгора МАКСІМЮКА з Катлоў, народжанага ў 1911 годзе.

У 1915 годзе ўся наша вёска выехала ў бежанства. Але пяць сем'яў не ўспелі пераправіцца праз Нараўку і яны вярнуліся ў Катлы, у тым ліку і наша сям'я: сястра з мамай, дзедом і бабай, бо тата на вайне быў. Пакуль мы вярнуліся, то ўжо таго добра, што мы пакінулі, не было, астаўся толькі конь з возам, што з сабою мелі. Тата трапіў у нямецкі палон, а пасля вяртання з яго шукаў нас у Расіі. Знайшоў там людзей з нашай вёскі і пасля вярнуўся на радзіму. А ягоны малодшы брат таксама быў у нямецкім палоне, вярнуўся раней за тату, пайшоў у Кнаразы ў прымы і забраў таго каня з возам. Калі тата вярнуўся, то ў нас нічога не было і поле аблагом ляжала. Некаторыя людзі аж у Браньск на заробкі хадзілі і адтуль бульбу ў кошыку прыносілі. Тата неяк клуню паставіў, кабылу разам з суседам купіў і так разжываліся.

Школа была ў Катлах, яшчэ царская. У школу хадзілі ўсе, бо за адсутнасць каралі. Я чатыры аддзельны скончыў, а пасля, пры саветах, яшчэ два.

У войску служыў у маставым батальёне ў Модліне. У той час наша часць два масты паставіла: з Модліна ў Казунь і ў Гуры-Кальварыі. І ў 1939 годзе мяне таксама змабілізавалі ў мой ранейшы батальён. Не было ў што мундзіравацца, то апараналі ў старыя лахі. Кінулі нас у Брэст, а там ужо войска не было. Направілі ў Ковель — і там нічога не ведаем. Выходзім з Ковеля, сустракаем саветаў. Забралі ў нас усе дакументы, аблілі іх бензінам... Ідзем далей. Калона мотапяхоты нас не чапала, але танкі нас акружылі. Загадалі здаць ружжо і мы ўсё на самаходы паскідалі. Наш афіцэр да савецкага падышоў з планам, той план у яго забраў: „Вам не нужен!”, — а нам сказаў:

— Ступайце домой картошку копать!

Ва Уладзіміры-Валынскім поўна польскага войска. Саветы вялі пад штыкамі польскую роту, што з імі білася. Мы ў поезд, заехалі ў Ковель, а далей няма куды, бо станцыя разбіта бомбамі. Прыйшлі пад Брэст, на рэчцы масты ўзарваны. Лейтэнант на лодцы прыплыў і бачыў з аўтаматам:

— Прямо вброд!

Ачапілі нас і ў горад вядуць, а з-за сеткі крычаць да нас:

— Wiwat, koledzy!

Адабралі афіцэраў, паліцыянтаў, леснікоў, а нас забралі на станцыю і загрузілі ў вагоны. Па дарозе, напрыклад, у Стоўбцах, людзі прыносілі пад поезд есці. Завезлі нас

у Асташкаў і поезд задам пад бераг пад'ехаў. Выгрузілі нас на бераг, адкуль параходам перавезлі нас на другі бераг. Там была вялікая царква і вялікія мураваныя пустыя будынкі; было там мо з дзесяць тысяч польскага войска. І зноў сталі нас перапісваць, хто кім. Калі хто падаўся гаспадаром, таго пыталі, колькі ў яго зямлі, колькі коней — каб кулакоў адабраць. Грэлі вадзі і ў бочку вады сыпалі вядро кашы. Давалі нам буханку хлеба на чатырох у суткі. Рассялілі нас у палатках, а пасля сталі рассылаць назад. Далі па буханцы хлеба і ў Беласток. З Беластока я прыехаў поездом, вярнуўся на восень.

У 1941 годзе палову нашай вёскі і шмат людзей з наваколля змабілізавалі пад Замбраў капаць бункеры. У ямку залівалі бетон. Стаўлялі рыштыванні і з самахода залівалі сцены таўшчынёю 1,8 метра, столь мела двухметровую таўшчыню — усё гэта абкладалі яшчэ зямлёю. Бункеры будавалі так густа, каб бачыцца ўзаемна.

Стаялі мы ў лесе, у драўляных казармах. У суботу байцам наладзілі забаву. На досвітку прачнуўся — снарады блізка рвуцца! Апануўся і сеў на прычы. Чую крык:

— Подъём! Война!

Я абуўся і выбег. Немцы ўжо па нас б'юць і мы ўсе ў поле! Хто забраў лапаты, павыкопвалі аковы і ляжымо. А немец нізка ляжае і шукае хто ў жыцце ляжыць. Далекавата фурманка ехала і байцы за ёю ішлі — самалёт іх расстраляў. Усе заварнуліся і праз палі на Беласток уцякаем. Падышлі да аэрадрома, а там самалёты хвастамі дагары стаяць. Нашых камандзіраў няма — селі ў самаходы і паўцякалі. Пытаю аднаго, ці добра на Беласток ідзем, а ён сказаў, што перад намі польскія партызаны. Тады мы пайшлі ў абыход. Пераначаваў я ў аднаго гаспадара, а яны рады. Прыехаў туды ня-

мецкі разведчык, я яму па-нямецку сказаў, што сам з Катлоў. Ён разварнуў карту, паглядзеў дзе Катлы і адпусціў мяне. Калі я вярнуўся дахаты, неўзабаве прыехаў той гаспадар, у якога я начаваў, пабачыць, ці мне ўдалося дабрацца дадому. Мой адзін брат у вайну загінуў, а адзін на прымуковых работах быў.

Я дамы стаўляў: у Піліках, Кнаразах, Бельску, Катлах. Майстры, што выразным дэкорам дамоў займаліся, былі ў кожнай вёсцы. У Бельску каля кіно стаіць дом, пад які я падрубываў. Яшчэ ў даваенны час і ў жыдоў рабіў. І ў жыдоўскай бажніцы быў... Гаспадар наш загадаў, каб там шапак не скідаць. Усе чытаюць, і старшы рабін чытае. А мы пастаялі ў шапках і пайшлі.

Калісь наша царква ў Грыневічах была, але ў вайну згарэла. Толькі нядаўна капліцу на могілках, што каля ракі Белай, паставілі — купілі хату і з яе паставілі царкоўку. А ў царкву хадзілі мы ў Бельск і, вяртаючыся, заходзілі да аднаго жыда нагрэцца. Лузалі ў яго семечкі, смяцілі, але ён нас не папракаў за гэта.

Пасля вайны ў нашай вёсцы крыху партыйных было і яны папісаліся ў калгас. Жылі яны добра, бо кралі. Пад калгас найлепшую зямлю забралі, а аднаасобнікам давалі найгоршую. Былі такія заправілы, якія глядзелі, як з добрай хаты ўласніка вывесці і яго месца заняць. У калгасе былі і машыны: трактары, плугі, жняўрака...

Кіраваў калгасам адзін вясковец, якога дачка была за савецкага афіцэра замуж выйшла. Ён паехаў да яе ў Маскву, а яго да яе не пусцілі. І ён як вярнуўся, кінуў кіраванне калгасам і той калгас распаўся, машыны распрадалі. А адна жанчына была ў партыі працавала, але як паўміралі яе бацькі, то іконы з рук не адпускае.

Былі ў нашай вёсцы такія багамольцы, што голыя ў хаце гулялі. Адну Маньку мацерай божай называлі і калі яна памерла, то яны хадзілі на могілкі глядзець, ці не ўстала.

Запісаў Аляксандр ВЯРЫЦКІ

У гасцях у „Белавежы”

На чарговым семінары Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа”, які вёўся ў гасціннай залцы бібліятэкі Усходнеславянскай філалогіі Універсітэта ў Беластоку ў апошнюю суботу кастрычніка сустрэліся нашы беларускія пісьменнікі, філолагі і запрошаны госць — старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь Пашкевіч. Калісьці такія семінары, часцейшыя, нагода да сустрэчы, абмену думкамі, новымі творами, былі таксама своеасаблівай пісьменніцкай школкай перш за ўсё для маладых творцаў. На сустрэчы наймаладзейшым удзельнікам быў студэнт беларускай філалогіі Юрка Буйнюк, які свае першыя спробы даслаў быў у „Зорку”, сваю першую газету. Цешыць вельмі і тое, што і „старыя зубры” ў змозе, у добрым здароўі ды творчым настроі дабрыць на белавежскія сходы, як „бацька” нашага найстарэйшага ў краіне літзгуртавання — Георгій Валкавыцкі (ён жа і Юрка Зубрыцкі), надалей плённы, а можа якраз цяпер мае нагоду і сам напісаць ды надрукаваць

Віктар Швед у размове з Алесем Пашкевічам, старшынёй СПБ

сваё, і пасабляе іншым, і пад аднымі вокладкамі збірае найлепшае, што друкавалася ў нашых тутэйшых выданнях (сабраў ужо паэтычны „Букет Белавежжа”, пражатарскае „Панароўе”, склаў да друку — выйдзе сёлета — сатырычны апавядальны зборнік „Ракам у Еўропу”, падрыхтаваны „Нівай”). Напаказ былі свежыя кнігі „Белавежы”, што ў белавежскай Бібліятэцы — амаль па-

двойны зборнік штогодніка „Тэрмапілы”, кніжкі паэзіі Жэні Мартынюк „Белы гарлачык” ды Дзмітра Шатыловіча „Вясёлка над імглою” і кніга прозы Міхася Андрасюка „Мясцовая гравітацыя” (да канца года атрымаем з друкарні яшчэ дзве кнігі — 49-ю і 50-ю з гэтай серыі — паэтычную і навуковы зборнік).

Алесь Пашкевіч распавёў пра сітуацыю беларускай літаратуры ў РБ, а таксама пра нялёгкае быццё Саюза беларускіх пісьменнікаў. Інфармацыі нашых літаратараў, членаў гэтага творчага саюза, практычна абмежаваныя — пра праблемы даведваемся са спазненнем, марны ў нас доступ да новых кніг, часопісаў. Цікавей яшчэ гуртуюцца маладыя, больш мабільныя, у творчых і выдавецкіх кантактах, выкарыстоўваючы таксама Інтэрнэт. Малады старшыня СПБ таксама мае з нашымі аўтарамі бліжэйшы кантакт — не першы раз ён у гасцях „Белавежы”. Падрыхтаваў ён, пражат і выкладчык-літаратуразнавец таксама змястоўны агляд беларускай сучаснай літаратуры ды прадставіў сітуацыю ў Саюзе ды ўласным ДOME літаратара, цяпер пад наглядом Адміністрацыі прэзідэнта, дзе адыма-

юцца адно па адным амаль усе памяшканні (там пісьменнікі... арантуюць два пакоі). Былі скупуплёзныя кантрольныя „налёты” Міністэрства юстыцыі на СПБ. Сітуацыя СПБ не адарваная ад паўсюднага ўціску і абмежавання беларускага слова. Перасталі выходзіць часопісы маладых літаратараў „Першацвет”, адна з найстарэйшых газет „Чырвоная змена”, тыдзень таму перастала існаваць ва ўніверсітэце кафедра беларускай літаратуры ХХ стагоддзя... Былі аб'яднаны ў холдынг часопісы, якія выдаваліся СПБ. Перафармаваны дзяржаўныя выдавецтвы. Затое з'явіліся выдавецтвы нездзяржаўныя, такія як „Беларускі кнігазбор”, выдавецкае таварыства Беларускай кніга, Беллітфонд. Беларуская кніга мае попыт і раскупляецца (хоць кнігу Васіля Быкава „Парадоксы жыцця” пабаяліся ўзяць на рэалізацыю цэнтральныя беларускія кнігарні, 2 000 экзэмпляраў разышлася ў два з паловай месяца). Выходзіць не менш кніжак, чым у палове дзевяностых, але дзякуючы самім пісьменнікам. Значыць, беларускае слова не прападае. Дзякуючы людзям. І там, і тут — у нас.

Міра Лукша

Беларускія і латышскія песні

Вечарынай латышскіх дайнаў і беларускіх народных песень 23 кастрычніка сябры Латвійскага таварыства беларускай культуры „Сьвітанак” распачалі ў Рызе рэалізацыю вялікага праекта „Усведамленне беларусамі Латвіі сваіх гістарычных каранёў — аснова павышэння этнічнай самасвядомасці”. Праект знайшоў падтрымку ў Латвійскім Фондзе грамадскай інтэграцыі і Рыжскай Думе.

Галоўнай мэтай вечарыны было паказаць тое агульнае, што існуе ў беларускім і латышскім фальклору, бо беларусы маюць з латышамі агульныя балцкія карані, і ў той жа час падкрэсліць своеасаблівасці, уласцівыя толькі кожнай з народных творчасцей. Калі на пачатку вечарыны загучалі спецыяльна падрыхтаваныя Сільвіяй Браслыняй музычныя варыяцыі на тэмы беларускіх і латышскіх народных песень, то даволі складана было адрозніць беларускія мелодыі ад латышскіх, настолькі яны падаваліся падобнымі. Можна сказаць так: глядачы-беларусы згадвалі свае родныя, з дзяцінства знаёмыя матуліныя песні, латышы — свае. Значна складаней было астатнім, бо ў запоўненай вялікай зале было шмат глядачоў розных нацыянальнасцей: палякаў, украінцаў, рускіх, яўрэяў ды іншых. Варта адзначыць, што ў апошнія некалькі гадоў арганізаваныя „Сьвітанкам” імпрэзы заўсёды збіраюць поўныя залы, прычым беларуская культура выклікае цікавасць у прадстаўнікоў вельмі розных нацыянальнасцей, што жывуць у Латвіі. На гэты раз арганізатары запрасілі гасцей не толькі пачуць народныя песні ў выкананні латышскіх фалькларыстаў і беларускага гурту „Сьвітанак”, дзіцячага ансамбля „Вавёрачка” Рыжскай беларускай асноўнай школы і Студыі аўтэнтчнага фаль-

Фота АЛЕНА КАРПІЦ

Беларускія народныя песні ў выкананні гурту таварыства „Сьвітанак”

клору „Львінская пятніца”. У рамках вечарыны адбылася таксама прэзентацыя кнігі „Крывіцкія руны”, што пабачыла свет у выдавецтве „Беларускі кнігазбор”, з удзелам яе ўкладальніка, гасця з Мінска, беларускага паэта і перакладчыка з латышскай мовы, старшыні таварыства „Беларусь-Латвія”, кавалера латвійскага ордэна Трох зорак Сяргея Панізніка. У кнізе сабраны творы і біяграфічныя даныя больш як 20 беларускіх паэтаў і пісьменнікаў, што жылі ў Латвіі на працягу апошніх 80 гадоў. Творчасць большасці з аўтараў адносіцца да 1920-1930-х гадоў. Аб двух аўтарах гэтай кнігі, беларускім паэце Пятру Саколе (Масальскім), які вельмі ўдала пераклаў на беларускую мову больш як 300 латышскіх дайнаў (народных песень) і Сяргею Сахараве, вядомым беларускім асветніку і збіральніку беларускага фальклору Латгаліі (паўднё-

ва-ўсходняй Латвіі) распавядаў на вечарыне старшыня Аб’яднання мастакоў-беларусаў Балтыі „Маю гонар” Вячка Целеш. Паказаў ён прысутным вельмі рэдкую кнігу — выдадзены ў пачатку 1939 года ў Латвіі Сяргеем Сахаравым зборнік беларускага фальклору Латгаліі. Гэта толькі маленькая частка сабранай ім культурнай спадчыны латвійскіх беларусаў, большая ж частка сабраная фальклору яшчэ чакае часу свайго выдання. Гасці вечарыны мелі таксама рэдкую магчымасць параўнаць як гучаць на мове арыгінала і ў перакладзе на беларускую мову П. Сакола латышскія даіны. На беларускай мове іх вельмі артыстычна выконвала сябра „Сьвітанка” Таццяна Дробчык. Так сталася, што акурат да паездкі ў Рыгу Сяргея Панізніка пабачыў свет новы зборнік яго вершаў „Пры сьвячэнні”, таму сюрпрызам для гасцей вечарыны ста-

лася прэзентацыя таксама і гэтай кнігі. У ёй сабраны творы аўтара, прысвечаныя розным асобам і падзеям, у тым ліку і вершы, прысвечаныя Латвіі. Шмат хто з прысутных у зале пачуў „прысвечэнні” сабе з вуснаў аўтара. Адным з іх прагучаў і верш, прысвечаны ўсяму Латвійскаму таварыству „Сьвітанак”, дзе ёсць такія радкі:

*Сонца ўсходзіць і служыць адна
Светлым лікам, зычлівым цяплом.
Беларусь у латвійскі «Сьвітанак»
Узышла, як у родны свой дом.*

Абедзве кнігі выклікалі вялікую цікавасць сярод прысутных і гасці вечарыны выкарысталі магчымасць атрымаць аўтограф аўтара. Сярод іх былі прадстаўнікі Міністэрства культуры і Акадэміі навук Латвіі, латышскія пісьменнікі, у тым ліку старшыня Саюза пісьменнікаў Латвіі Яніс Юркэс, кіраўнікі суполак, аб’яднаных у Асацыяцыю нацыянальных культурных таварыстваў Латвіі, у тым ліку старшыня Асацыяцыі прафесараў Рафі Хараджанян і іншыя вядомыя і паважаныя ў Латвіі людзі. Усе, хто прыйшоў на свята латышскіх і беларускіх народных песень, атрымалі запрашэнне на наступную вечарыну ў рамках праекта, прысвечаную 86-м угодкам абвяшчэння Незалежнасці Латвіі і 84-м угодкам Слуцкага збройнага чыну ў Беларусі, якая адбудзецца 18 лістапада. Ні адна сустрэча ў Рызе, дзе збіраецца шмат беларусаў, не абыходзіцца без шчодрара беларускага стала. Вечарына беларускіх і латышскіх народных песень не стала выключэннем, беларускія песні і пасля заканчэння афіцыйнай часткі яшчэ доўга гучалі ў прыгожай Белай зале Дома Рыжскага латышскага таварыства.

Таццяна КАЗАК

*Старшыня Латвійскага таварыства
беларускай культуры „Сьвітанак”*

Побач ікон

У чытальным зале Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы арганізавана была выстаўка ікон напісаных вучнямі. Ходзяць яны на заняткі іканапіснага гуртка, які вядзе настаўнік прадпрымальніцтва і філасофіі Міхал Юшчук.

— Выстаўку і сустрэчу арганізавала я ў рамках знаёмства з рэгіянальнай культурай. Падрыхтавала я грэчаскую, расійскую і польскую літаратуру па іканапісанні. З ёй можна даведацца пра тэхніку пісання ікон і пазнаёміцца з вядомымі іконамі. Наведвальнікам чытальнага зала пра выстаўку раскажваюць нашы вучні, якія дзяжураць пры іконах. У чытальным зале вядуцца ўрокі, запрашаем таксама настаўнікаў і вучняў з іншых школ, — кажа Ірэна Ігнатавіч.

Міхал Юшчук правёў каля ікон адкрыты ўрок, на які запрасіў настаўнікаў. На заняткі іканапіснага гуртка прыходзяць вучні з белгімназіі і белліцэя.

— Мы хочам развіваць свае зацікаўленні іканапісаннем. Маём нагоду адарвацца ад рэчаіснасці і задумацца над справамі духоўнымі, —

Фота АЛІКСЕЯ МАРОЗА

Удзельнікі іканапіснага гуртка і настаўнік Міхал Юшчук

тлумачыць Гося Кулік. — Мы ўдзячны нашаму апекуну Міхалу Юшчуку, які нам многа дапамагае.

— Пісанне ікон, гэта не звычайнае маляванне. Покі пачаць пісаць, трэба памаліцца і задумацца, — гаворыць Юстына Бэбка. — Трэба многа гадоў практыкі, каб добра пісаць іконы.

— Я ўжо два гады прымаю ўдзел у працы іканапіснага гуртка. Напісала ікону Хрыста. Атмасфера тут файная. Можна і таму рапылася я па-

ступіць у Гайнаўскі белліцэй, што тут працуе іканапісны гурток, — кажа Паўліна Раманюк. Яе сяброўка Івона Крук толькі нядаўна запісалася на заняткі гуртка, якія распачынаюцца ў кожны панядзелак у 14⁴⁵.

— Мы карыстаемся канонамі, якія склаліся ў першых стагоддзях хрысціянства, — тлумачыць Марцін Пякарскі.

На выстаўцы найбольш ікон Збавіцеля і Божай Маці. Хаця выконвалі іх вучні з рознымі мастацкімі

здольнасцямі, усе яны захапляюць наведвальнікаў выстаўкі. Некалькі ікон напісалі выпускнікі ліцэя, зараз студэнты. Адну ікону напісала школьны педагог Аліна Лаўрыновіч, якая прымала ўдзел у працы гуртка. Паводле яе, пісанне іконы захапляе, супакойвае і дае магчымасць адарвацца ад школьных клопатаў.

— На заняткі гуртка прыходзіць зараз 14 асоб. Спачатку вучні знаёмяцца з тэалагічнымі падставамі пісання ікон. Расказваю пра вытокі хрысціянства і значэнне ікон у ім. Знаёмімся з тэхнікай пісання, рыхтуем дошкі, грунт, шліфуюм яго і паліруем. Затым наносім рысункі, уціраем пігменты і толькі пасля такой падрыхтоўкі пішам іконы, — раскажвае Міхал Юшчук. — Узровень вучняў розны і залежыць ад умеласцей. Я стараюся памагаць, каб кожны напісаў ікону. Моладзь прыкладаецца і моцна перажывае ў час пісання ікон. Некаторыя вучні хочучы дасканаліць свой варштат і можа стануць іканапісцамі.

Міхал Юшчук ужо здаўна піша іконы. Зараз канчае распісваць бакавы іканастас у царкве Нараджэння св. Іаана Хрысціцеля ў Гайнаўцы. У час канікулаў выконвае паліхромію ў царкве ў Контах (непадалёк Яблачынскага манастыра).

Аляксей МАРОЗ

Сямейная памяць можа існаваць не толькі ў вусных пераказах, фотаздымках і лістах, але і ў сусветнай павуціне...

www.martyraloh.org

Як звычайна на пераломе кастрычніка-лістапада святкуюць беларусы старадаўняе свята „Дзяды”. Бярэ яно пачатак яшчэ ў дахрысціянскіх, паганскіх часах, але сучасная яго афарбоўка ў многім стала насіць палітычнае адценне. Людзі больш узгадваюць рэпрэсаваных бальшавіцкім рэжымам, нявінна закатаваных і памерлых ад хвароб у гулагаўскіх лагерах. Але сутнасць свята засталася той самай — памінанне ўсіх родных, адышоўшых у лепшы свет. Дзякуючы сучасным здабыткам навукі і тэхнікі, сямейная памяць можа існаваць не толькі ў вусных пераказах, фотаздымках і лістах, але і ў сусветнай павуціне.

Пэўна, адным з нешматлікіх у свеце сайтаў, прысвечаных вышэйазначанай тэматыцы, ёсць сайт „Мартыралёг”. З’явіўся ён зусім нядаўна — літаральна гэтай восенню перад „Дзядамі”.

Галоўная старонка вельмі неардынарная. У сярэдзіне яе фотаздымак часткі крыжа з калючым дротам. Побач на чорным фоне з левага боку кароткі, у адзін сказ, расповед аб прызначэнні сайта — „Гэтая старонка распавядае пра злачынствы і ахвяраў камунізму ў Беларусі ХХ ст.”. Зразумела, што распрацоўшчыкі такім чынам адразу арыентуюць карыстальніка на знаёмства з адным з самых сумных перыядаў нашай гісторыі.

Над вышэйзгаданым здымкам месяцацца выхады да рубрык сайта. Гэта „Ахвяры”, „Карнікі”, „Бібліятэка”, „Спасылкі” і „Экспэртная рада”. Пад здымкам — так званы „Дзённік” — спіс апошніх значных, на думку распрацоўшчыкаў, паведамленняў. Менавіта адтуль можна даведацца, што дата адкрыцця сайта 17 кастрычніка гэтага года.

Цяпер „пройдземся” па рубрыках. Старонка „Ахвяры” — найбольш трагічная. Тут у алфавітным парадку размешчаны прозвішчы ўсіх жыхароў

Беларусі, а таксама тыя, хто быў з ёй звязаны, якія пацярпелі ад сталінскіх рэпрэсій. Акрамя алфавітнага спіса існуюць і падрубрыкі, дзе асобна выдзелены месцы гібелі згаданых людзей. Гэта, прынамсі, Архангельск, Карэлія, Мурманск, Краснаярскі край, Аўтаномная Рэспубліка Комі. Рэпрэсаваныя дзеячы культуры „маюць” сваю старонку. З гэтых рубрык лёгка даведацца дзе і калі загінуў той ці іншы чалавек. Зразумела, звесткі тычацца тых, інфармацыя аб кім маецца ў распрацоўшчыкаў.

Не менш трагічнай ёсць і старонка „Карнікі”. Тут сабраны матэрыялы аб тых, хто непасрэдна быў датычны да масавых рэпрэсій. Аб некаторых з іх інфармацыя больш поўная, аб некаторых менш. Але, згадзіцеся, нават пасля столькіх гадоў адшуканне ў такім спісе прозвішча і імя кагосьці са сваіх родных ці знаёмых асалоды не прынясе. І гэта нягледзячы на тое, што часцяком самі карнікі станавіліся ахвярамі той пякельнай машыны, якую ўласнаручна прыводзілі ў дзеянне.

„Бібліятэка” — невялікая. Тут утрымліваюцца тэксты кніжак, датычных рэпрэсій. Іх усяго 4, прычым адна — пераклад на англійскую мову.

Старонка „Спасылкі” мае вельмі карысны інфармацыйна-пазнавальны змест. Тут месяцацца адрасы сайтаў з розных краін на тэму сталінскіх рэпрэсій. Іх больш за дваццаць. Практычна ўсе яны, акрамя нацыянальнамоўнай версіі, маюць англамоўны варыянт. Таму тым, хто больш-менш валодае ангельшчынай, удасца пазнаёміцца з расповедамі пра падзеі сярэдзіны мінулага стагоддзя ў многіх еўрапейскіх краінах.

Дарэчы, сайт „Мартыралёг” таксама мае кароткую анатацыю на англійскай мове. Выйсці на яе можна з галоўнай старонкі.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Цяпер Іманалі расшуквае Інтэрпол, відаць, за справы ў Расіі. Пікантнасць сітуацыі надае той факт, што старшынём Беларускай асацыяцыі гімнастыкі ёсць міністр фінансаў Мікалай Корбут...

Беларусь, беларусы...

Беларуская мастацкая гімнастыка як від спорту мае паўвекавую і даволі славетную гісторыю. Беларусы, поруч з іншымі трыма-чатырма народамі, значны час былі „заканадаўцамі моды” ў свеце і толькі ў апошнія гады з розных прычын саступілі фаварыцкія пазіцыі.

Першы чэмпіянат БССР адбыўся ажно ў 1951 годзе. З 1993 г. Беларусь пачала выступаць на міжнароднай арэне як самастойная каманда. Ужо ў 1994 г. нашыя гімнасткі (склад — В. Гантар, Л. Лук’яненка, В. Перапяліца) сталі чэмпіёнкамі клубнага чэмпіянату свету, а на чэмпіянаце Еўропы сталі другімі (Перапяліцу ў камандзе замяніла Т. Агрызка). На гэты час прыпадае першы значны скандал у айчынным гімнастыцы паміж галоўным трэнерам зборнай Беларусі Галінай Крыленкай і таленавітай Вольгай Гантар. У выніку яго самая прыгожая і незалежная беларуская гімнастка Гантар была змушана пакінуць дыван. Галіна Крыленка была вядомай у мінулым гімнасткай (вышэйшае дасягненне — чэмпіёнка свету 1973 і 1977 гг. у групавым практыкаванні ў складзе зборнай СССР). Як трэнер Крыленка карысталася пратэкцыяй вышэйшых асобаў дзяржавы (чаго вартая толькі гісторыя з экстранный пабудовай сучаснай гімнастычнай залы для дзяўчынак-„трасьціначак”). Але неўзабаве, калі дзяржаўныя СМІ трубілі пра вялікі скачок беларускага спорту, пакінула краіну і паехала ў Нямеччыну, дзе працуе і цяпер.

Найбольш славутай беларускай гімнасткай-мастачкай ёсць Марына Лобач. Ураджэнка мястэчка Смалявічы, што пад Мінскам, стала абсалютнай чэмпіёнкай алімпійскіх гульняў у Сеуле (1988). Годам раней яна выйграла чэмпіянат свету. Зараз Марына Лобач, якая ёсць жы-

вым сімвалам беларускага спорту, адкрыла ўласную гімнастычную школу.

Эстафету ў Лобач падхапіла Ларыса Лук’яненка, у якой процьма заваёў і тытулаў. Лук’яненка станавілася чатыры разы чэмпіёнкай свету ў 1992, 1994-1996 гг., Еўропы ў 1992 і 1994 гг., уладальніцай Кубка Еўропы ў 1993 і 1995 гг., на яе рахунку таксама многа срэбных і бронзавых узнагарод. Але на атланцкай алімпіядзе 1996 года Ларысу папросту засудзілі, а кар’ерны век гімнастак даволі кароткі. Скончыўшы выступы, Лук’яненка стала суддзёй міжнароднай катэгорыі, а ў 1998 г. — старшым трэнерам моладзевай зборнай Беларусі.

Апошнія значныя поспехі беларускай мастацкай гімнастыкі прыпалі на сіднейскую алімпіяду 2000 г. У асабістым турніры Юлія Раскіна заваявала срэбра, такі ж поспех прыпаў на долю беларусак у групавым спаборстве, дзе выступалі шэсць гімнастак. Пасля гэтага справы пайшлі на спад. Галоўны трэнер зборнай Ірына Ляпарская абрала заганную практыку запрашэння ў Беларусь гімнастак з розных рэгіёнаў былога СССР. А скандалы сталі неадменнымі спадарожнікамі зборнай. Мажліва з-за спецыфікі віду спорту. Але апошні звязаны з імем загадкавага расійскага бізнесоўца з Растова Андрэя Іманалі. У 1999 г. ён прыехаў у Беларусь і неўзабаве стаў правай рукой Ляпарскай і своеасаблівым менеджэрам зборнай. Ён наладжваў шчодрыя банкеты і прэзентацыі, усюды суправаджаў зборную. Цяпер жа Іманалі расшуквае Інтэрпол, відаць, за справы ў Расіі. Пікантнасць сітуацыі надае той факт, што старшынём Беларускай асацыяцыі гімнастыкі ёсць міністр фінансаў Мікалай Корбут.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Занатоўкі кантрабандыста

Браты-акрабаты

Вось хто больш за ўсіх цешыўся, што Літва здабыла незалежнасць, дык гэта ашмянскія кантрабандысты. Цешыліся больш, чым літоўскія палітыкі. І не дзіва. На карце з’явілася новая мяжа, якой у рэчаіснасці пакуль што не было. На дарозе Ашмяны — Вільня ўжо стаялі мытныя пасты, але па лясных дарогах вазі што хочаш. Толькі паспявай збываць тавар ды лічыць прыбытак. На працягу года амаль усе жыхары Ашмяншчыны сталі кантрабандыстамі. Вывозілі ў Вільню матэрыяльныя каштоўнасці чым толькі маглі. Хтосьці сунуўся роварам, а іншыя набылі нават фуры. Лясная дарога стала шырэйшай чым амерыканскія магістралі. Нават траса Ашмяны — Вільня здавалася ў параўнанні з ёй вузенькай сцяжынкай. Ды гэта мела і адмоўны бок. Кошты на беларускую прадукцыю ў Літве з часам так знізіліся, што губляўся сэнс яе вазіць.

Першымі над гэтай праблемай сталі ламаць галаву браты Садоўскія. Яны зайсёды ў сваім нелегальным бізнесе прыдумвалі штосьці новае. За гэта калегі называлі іх акрабатамі. Акрабаты сядзелі неяк за пляшчай гарэлкі, і думалі як ім жыць далей.

— Ведаеш, браце, — кажа Вінцук Таліку,

— тут цяпер разгуляецца як цялё на вяроўцы. З такімі прыбыткамі старасць ва ўласным замку не сустрэнеш. Таму надумаўся я змяніць прафесію. Давай станем мытнікамі. Тыя зарабляюць больш. Збяры хабар з кожнага кантрабандыста хоць па долару, ведаеш колькі атрымаецца. Шалёныя грошы.

— Хто ж цябе возьме на дзяржаўную працу? — смяецца Талік. — Там адукацыя патрэбная. А цябе за двойкі з сярэдняй школы выгналі. Хацелі ў школу для дурных аддаць. Дык ты спалохаўся што і там не справішся, ды ўцёк. Увогуле ніякой паперы пра адукацыю не маеш.

— А навошта мець адукацыю, — не пададжаецца Вінцук. — Галоўнае мець розум. Слухай уважліва. Кожны мытнік марыць прыватызаваць хоць метр мяжы. Ды хто ж яму дазволіць. А мы ні ў кога не будзем дазволу пытацца. Прыватызуем тую лясную дарогу, па якой найбольш людзей соўваецца. Набудзем мытныя мундзіры, паставім шлагбаум, і будзем браць хабар. Усё як сапраўдных мытнікаў. Нікому ў галаву не прыйдзе, што мы ашуканцы. Зараз гэтыя мытныя пасты растуць як грыбы пасля дажджу. Цяпер на мяжы такі бардэль, што пакуль разбярцуца, мы ўжо свой банк адчынім у Бразіліі.

Ідэя брату спадабалася і хлопцы ўзяліся за яе рэалізацыю. Паставілі нейкую буду, пачалі на яе дзяржаўныя герб і сцяг, набылі бланкі мытных дэкларацый, парабілі пячаткі і сталі „працаваць” мытнікамі. Новы мытны пераход нікога не здзівіў. Людзі ведалі, што некалі ён будзе. А браты паводзілі сябе як звычайныя мытнікі. Збіралі дзяржаўныя мытныя зборы, бралі на лапу. Напачатку кантрабандысты іх нават палюбілі. Акрабаты бралі меншы хабар чым іншыя. Але чым далей, тым горш. Хлопцы пачалі нахабнічаць. Разышліся як свінні на дождж. Здзіралі з людзей вялікія грошы, раскручвалі машыны, канфіскаўвалі тавар. Аднойчы аднаго небарак нават арыштавалі і надзелі на рукі кайданкі. Склалі на яго пратакол, які паабяцалі перадаць у суд. Той так напалохаўся, што выклікаў сваякоў, каб яго выкупілі.

Талік увесь час чапляў на пагоны ўсё новыя зоркі. Іх было ажно сем. Вінцук быў крыху сціплейшы. У яго было толькі пяць зорак, але ўсё адно ні на адной мытні Беларусі такой вялікай пасады ніхто не меў. А аднаго разу ім прыйшлося прапускаць праз свой пераход нейкага міністра. Браты зрабілі выгляд, што звязаліся з кіраўніцтвам і прапусцілі міністра без чаргі і дагляду. Той быў вельмі задаволены. Яму і ў галаву не прыйшло, што гэта ашуканцы.

Невядома колькі яшчэ гэтае ашуканства

існавала б, каб не бандыты. Падалося тым вельмі дзіўным, што на мытным пераходзе і дзень, і ноч працуюць усё тыя ж два чалавекі. Пасачылі за імі крыху і дапетрылі ў чым тут справа. Прыехалі неяк уначы, павешалі акрабатаў за ногі на іхным жа шлагбауме, і сядзяць сабе ў будзе. У карты гуляюць. Потым выйдзе які, чарговы раз запатрабуе, каб сказалі дзе грошы, стукне „мытнікам” пару разоў чым-небудзь цяжкім па галаве, і зноў у буду гуляць у карты.

Браты доўга не прызнаваліся. Моцныя былі ў іх галовы. Ды пад раницу не вытрымалі. Адалі ўсё заробленае цяжкай мытнай працай. Бандыты грошы забралі і паехалі, пакінуўшы акрабатаў вісець на шлагбауме ўніз галавой.

Там бы яны і адалі Богу душы, каб не ехаў нейкі немец. Напалохаўся вельмі і падымаў „мытнікаў”. А тыя здэёрлі з яго мытны збор, семсот долараў, усё што ў таго было, і прапалі. Больш іх ніхто не бачыў. Можна дзе паставілі пераход на мяжы ЗША з Мексікай. Прапускаюць нелегальных рабочых з Лацінскай Амерыкі. А можна дзе ў іншым месцы, бо іхная цётка, якая бачыла братаў апошняга, распавядала, што акрабаты перад ад’ездам казалі, што іх за добрую працу перавялі працаваць на нейкую мытню за мяжу. Наўрад ці яны памянjalі прафесію. Ды хто ж добраахвотна зрачэцца такой працы.

СЫМОН НАЛЬШАНСКІ

Сорам

Сорам мне пісаць аб гэтым,
Але прайду трэба знаць,
Што на нашай сцяне ўсходняй
Трэба ўсім нам паміраць.

Тут абмяжоўваюць чыгунку,
Закрываюць пэкаэс,
А калі хто захварэе,
На чарапасе да лекара едзь!

Цяжка ў горад нам дабрацца,
Ну, і ў гміну абый-як,
Ну а нашы самаўрады
Перасталі пра нас дбаць.

Клічаш хуткую дапамогу,
Пачуеш у трубы адказ:
„Ёсць у вас сямейны лекар,
Да яго ты паспайш!”

Усходняя сцяна старэе,
І аб гэтым трэба знаць.
Чыстае ёсць тут наветра —
Яго ўсім трэба шанаваць.

А для вас, самаўрады,
Хачу прайду я сказаць:
— Калі хоч служыць ты далей,
Пра людзей павінен дбаць.

Маршалкоўская ўправа:
Ты ў горадзе жывеш,
Хоць адзін раз у нядзелю
Ты па вёсках праедзь!

Праедзь, шчыра падзівіся
Ды людзей ты распытай,
Што яны табе раскажуць,
Хоць пра тое ты задбай!

А, можа, стварыць захочуць
З сцяны ўсходняй „рэзерват”,
Тых людзей, што асталіся,
У малпы перайтварыць?!

Мікалай Лук’янюк

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Што сказала табе жонка, калі
вярнуўся дадому апоўначы?

— Нічога.

— Добрую маеш жонку! Сапраў-
ды яна нічога табе не сказала?

— Сапраўды: яна вярнулася
ў дзве гадзіны ночы.

— Ці гэта праўда, што жонка ця-
бе кінула?

— Ці ты здурэў!? У яе ўсё канча-
ецца на абыццях.

Між сябрамі:

— Маю клопат: хачу купіць жон-
цы кветкі з нагоды гадавіны шлю-
бу, ды забыў дату...

— Шанцуе табе! Я дату свайго
шлюбу да канца жыцця не забуду.

Маруся цалуецца ў гаю з хлоп-
цам; ён пытае:

— Ці магу называць цябе Евай?

— Чаму?

— Бо будзеш маёй першай...

— Згода. А ці я магу звяртацца
да цябе „Пежо”?

— Чаму так?

— Бо будзеш маім 206-м.

Гурт „Гоман” (ehoman.webpark.pl)

Музычныя навіны

У Мінску адкрыўся фан-клуб ай-чыннай музыкі. Заснавальнікамі ста-лі маладыя сябры Таварыства бела-рускай мовы. На арганізацыйную сустрэчу з’явілася больш за 30 чала-век. Усе актыўныя і маладыя людзі, якія гатовы аддаць свой свабодны час для папулярызацыі беларускамоўнай музыкі ў Беларусі. Пры нагодзе здзяйснення сябе ў многіх супольных акцыях моладзь зможа правесіць ся-бе ў журналісцкай працы. Жадаем поспехаў, бо ідэя вельмі добрая.

Беларускі музычны партал „Слы-хавы апарат” (www.slyhap.com) вы-ступае арганізатарам сустрэчы бела-рускай моладзі ў Злучаных Штатах Амерыкі, якая пройдзе 7 снежня 2004 года. У праграме эксклюзіўны кан-цэрт вядомага музыкі Лявона Вольскага („Н.Р.М.”, „Крамбамбуля”). Лю-бімыя і новыя песні, задушэўныя раз-мовы. Падзея адбудзецца ў невялікім гарадку Rehoboth Beach (дэтальёвая ін-фармацыя на www.slyhap.com).

Каб даведацца, хто гэта такі „Бан Жвімба”, трэба паглыбіцца ў твор-часць сапраўды „трэндны” Уладзімі-ра Караткевіча. Паколькі месца тут не для літаратуры, а толькі для му-

зыкі, хачу прыгадаць: у Гомелі ўжо некалькі гадоў існуе гурт, які назваў сябе менавіта „Бан Жвімба”. У не-калькіх словах пра іх музычную якасць можна сказаць наступнае: вя-сёла, шчыра, па-беларуску з рок-н-ролавай душою. Трох хлопцаў і ад-на дзяўчына (жонка вакаліста) не аб-мяжоўваюцца толькі да гітарнай рок-музыкі. Гітарыст Дзіма Вінагра-даў рашыў выявіць усім фанатам сваё захапленне бардаўскай песняй. Ён зараз, апрача ігры ў „Бан Жвімба” сам стаў бардам і прэзентуе сваю асобу на старонцы ў Інтэрнэце www.vinagradau.com. Запрашаем!

Усё часцей у Беларусі з’яўляец-ца тэма чарговага фестывалю Еў-равізія-2005. Да адборачнага кан-цэрта рыхтуецца Гюнеш Абасава — вакалістка музычнага праекта „Крамбамбуля”. У Абасавай азер-байджанскія карані, хаця яна на-радзілася ды гадалася ў горадзе Баранавічы. Цікавае, што ў сувязі з гэтым, новы альбом „Крамбамбу-лі” будуць складаць азербайджан-скія песні перакладзеныя на бела-рускую мову. Альбом павінен з’я-віцца яшчэ ў лістападзе.

Татка Стэп

Адгаданка

			1			2						
					3				4			
5		6			7			8				
								9	10		11	

1. невялікі кінжал з тонкім трохгранным лязом, 2. вузкі прадаўгавы кавалак тканіны для выцірання твару, рук ці пасуды, 3. драўляны хамут для буйной рабочай рагатай жывёлы, 4. няродная, чужая краіна, 5. беларуская або расійская грашовая адзінка, 6. між Марсам і Сатурнам, 7. жонка цара, 8. круглая гадавіна або прысвечаныя ёй урачыстасці, 9. службовая асоба дыпламатычнага ведамства, напр. у Польшчы ад Бе-ларусі ў Беластоку, Гданьску, Белай-Падляшскай, 10. муж дачкі, што любіць узяць, 11. NaCl, белая крысталічная прыправа да стравы або гра-шовая адзінка Пэру.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правіль-ныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 40 нумара

Чарка, камандзір, вада, хабар, неспадзяванка.

Рашэнне: Дзірка ад абаранка.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Казіміру Радонку са Свебадзіцаў.

14.11 – 20.11

Баран (21.03. — 19.04.) Можаш дасягнуць намечаныя мэты. Поспех пераканае цябе ў тым, што выбар да-рогі быў слушны. Можаш азвацца ста-рая нямогласць, хутка наведай ле-кара.

Бык (20.04. — 20.05.) Не пачынай ніякіх новых спраў ад 18.11. (аж да 24.11.). Будзеш раздражнены, цяж-ка табе будзе зразумець іншых. Хут-чэй убачыш травінку ў чужым во-ку, чым у сваім калоду, і з-за гэта-га можа праваліцца важная справа. Можаш сустрэць свой ідэал.

Блізняты (21.05. — 21.06.) Пасля 19.11. тваё атачэнне палічыць, што ты асоба надта цікавая, а твой уплыў будзе проста магнітны. Лепш пазнаць праўду, чым карміцца мро-ямі і ілюзіямі. Дасведчанні прык-рыя, але ад іх можна працверазець. Фізічна ўсё добра, але будзеш схіль-ны да выбухаў злосці.

Рак (22.06. — 22.07.) Не ўцячэш ад парываў жарсці. Зваліцца на цябе шмат спраў; падрыхтуй план дзеян-ня. Ракі з апошняй дэкады — будзь-це разважлівыя, дзейнічайце метадыч-на. Час ад маладзіка да поўны Месяца (12 — 26.11.) выкарыстай на рэаліза-цыю найбольш сакрэтных планаў.

Леў (23.07. — 22.08.) Да 16.11. ак-тыўна і неканвенцыйна будзеш рэ-алізаваць свае планы. З 17.11. (па 21.11.) час вельмі карысны для фі-нансавых, юрыдычных і прафесій-ных спраў. Узмацні сваю пазіцыю.

Дзева (23.08. — 22.09.) Да 15.11. знакаміды час у бізнесе, добры на-строй, шчодрасць. Можаш добра ўкласці грошы; хуткі прыбытак. Добра ў гандлі і творчасці.

Шалі (23.09. — 23.10.) Пад уплы-вам квадратуры Венеры да Хірона (14 — 18.11.) выявіцца твая асаблі-вая падатнасць на эмацыянальныя раненні. Будзеш моцна перажываць расстанне. Магчымасць зарабіць не-малыя грошы. Не фарсіруй свой ар-ганізм, асабліва кровазварот.

Скарпіён (24.10. — 21.11.) 13 — 17.11. — час на прыбытковыя інве-стыцыі і разумныя фінансавыя вы-рашэнні, а таксама на папчыльнен-не сувязі з партнёрам (гарачыя хві-ліны!). На 19 — 20.11. (да 23.11.) пла-нуй найважнейшыя задачы. Пазітыў-на матывіруй наракаючых сяброў.

Стралец (22.11. — 21.12.) Будзеш пастаянна ў руху, узростуць твае на-зіральнасць і вынаходлівасць, лёг-ка будзе давацца навук, хутка па-афармляеш справы. Дома нервовая атмасфера, але прыемныя сустрэчы з сябрамі, таксама з тымі, каго даў-но не бачыў.

Казярог (22.12. — 20.01.) 18 — 22.11. будзеш мець цяжкія кантак-ты з атачэннем, асабліва з жыццё-вым партнёрам. Пастаяннае жыццё ў стрэсе можа прычыніцца да хва-робы і паніжэння настрою. Цяжка выбраць — сям’я ці кар’ера?..

Вадалей (21.01. — 19.02.) 13 — 17.11. — найлепшыя дні для фінан-савання ці пошукаў новых крыніц фінансаў. Новыя магчымасці зава-ёў, якіх ты раней і не прадбачваў. Прымяняй зэлкавыя прэпараты.

Рыбы (20.02. — 20.03.) Штодзён-ныя абавязкі не мусяць забіваць па-чуццёў; супольнае пячэнне яечні не такое і банальнае. Падазроная зай-здрасць. У фінансах поўны кайф — нечаканыя грошы зляцяць проста з неба!

Агата Арлянская